EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 24.11.2021
COM(2021) 900 final

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD EN DE EUROPESE CENTRALE BANK

over de ontwerpbegrotingsplannen 2022: algemene beoordeling

Samenvatting

Deze mededeling geeft een samenvatting van de beoordeling door de Commissie van de ontwerpbegrotingsplannen 2022 die de lidstaten van de eurozone hebben ingediend en van de algemene begrotingssituatie in de eurozone, met inbegrip van de geaggregeerde begrotingskoers, zoals vereist door Verordening (EU) nr. 473/2013.

In haar beoordeling houdt de Commissie rekening met het huidige economische herstel na de COVID-19-crisis en met de voortgezette toepassing van de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact in 2022, terwijl deze naar verwachting vanaf 2023 zal worden gedeactiveerd. De beoordeling is gebaseerd op de aanbevelingen op het gebied van het begrotingsbeleid die de Raad op 18 juni 2021 heeft aangenomen. Die richtsnoeren kunnen als volgt worden samengevat. Voor 2022 moeten lidstaten met een lage/gemiddelde schuldenlast een ondersteunende begrotingskoers nastreven of handhaven, terwijl lidstaten met een hoge schuldenlast gebruik moeten maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid moeten voeren. Alle lidstaten moeten nationaal gefinancierde investeringen in stand houden. Om de steun voor het herstel te maximaliseren zonder vooruit te lopen op toekomstige begrotingstrajecten en een permanente last voor de overheidsfinanciën te creëren, moet de toename van nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle worden gehouden en worden beperkt door lidstaten met een hoge schuldenlast.

De ontwerpbegrotingsplannen 2022, met inbegrip van de beoordeling van de begrotingskoers voor de eurozone als geheel, kunnen als volgt worden samengevat:

1. De heropening van de economieën van de eurozone stimuleert een sterk herstel in alle lidstaten en sectoren. De reële bbp-groei zal naar verwachting in 2021 uitkomen op 5 % na een herstel van de particuliere consumptie en investeringen. Verwacht wordt dat de economische activiteit in 2022 snel zal blijven groeien met 4,3 %, terwijl het tempo van het herstel ongelijk is onder de verschillende landen. De onzekerheid en de risico's blijven hoog en hellen over naar de neerwaartse kant, met nieuwe en toenemende tegenwind aan de aanbodzijde ten opzichte van de economische vooruitzichten.

2. De lidstaten bouwen de tijdelijke noodmaatregelen af en richten steunmaatregelen steeds meer op het behoud van het herstel. Samen met de werking van de automatische stabilisatoren bevordert dit de geaggregeerde begrotingssituatie van de eurozone, die in 2022 aanzienlijk zal verbeteren. De ontwerpbegrotingsplannen wijzen op een geaggregeerd nominaal tekort van 4,1 % van het bbp en een schuldquote van ongeveer 96 % in 2022, hetgeen grotendeels in overeenstemming is met de najaarsprognoses 2021 van de Commissie. De verwerkelijking van de risico's voor de prognoses zou de economische en begrotingsresultaten in 2022 kunnen verslechteren ten opzichte van de ramingen in de ontwerpbegrotingsplannen.

3. De lidstaten gaan van crisisgerelateerde maatregelen naar maatregelen ter ondersteuning van het herstel. De lidstaten hebben aanzienlijke begrotingsmaatregelen genomen als reactie op de pandemie en ter ondersteuning van het herstel (5,2 % van het bbp in 2021 en 2,8 % van het bbp in 2022). De tijdelijke noodmaatregelen zullen naar verwachting grotendeels worden afgebouwd in 2022 (3,7 % van het bbp in 2021, 0,4 % van het bbp in 2022). Daarentegen zullen de herstelsteunmaatregelen toenemen (1,5 % van het bbp in 2021, 2,3 % van het bbp in 2022), hetgeen steeds meer verband houdt met door de EU gefinancierde maatregelen. In 2022 zal 24 % van de totale herstelsteunmaatregelen door niet-terugvorderbare financiële steun of "subsidies" uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd. De lidstaten verstrekten ook ruime liquiditeitssteun aan huishoudens en bedrijven in de vorm van garanties of opschorting van belastingen en socialezekerheidsbijdragen. Dergelijke maatregelen hebben over het algemeen geen effect op het nominale tekort, behalve in het geval van standaardgaranties.

4. Verwacht wordt dat de absorptie van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit vervroegd zal plaatsvinden. Volgens de najaarsprognoses 2021 van de Commissie en de ontwerpbegrotingsplannen zullen de lidstaten naar verwachting meer dan 40 % van het totale bedrag van de toegewezen subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit besteden, in afwachting van het besluit tot betaling nadat de mijlpalen en streefdoelen zijn bereikt. Het grootste deel (meer dan 70 %) van de subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de periode 2020-2022 zal gericht zijn op de financiering van particuliere en overheidsinvesteringen, waarbij de rest voornamelijk wordt besteed aan lopende uitgaven, met de bedoeling maatregelen te financieren ter ondersteuning van het herstel, ter verbetering van de veerkracht en ter bevordering van de groene en digitale transitie.

5. Nationaal gefinancierde investeringen zullen in 2022 in alle lidstaten behouden blijven of grotendeels behouden blijven, zoals aanbevolen door de Raad. De verwachte toename van het aandeel overheidsinvesteringen in het bbp komt voort uit zowel EU- als nationale financieringsbronnen. De meeste lidstaten hebben in hun ontwerpbegrotingsplannen 2022 maatregelen gerapporteerd die door de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn gefinancierd. Het uitgavenprofiel van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de periode 2020-2022 in de lidstaten van de eurozone laat enige mate van heterogeniteit zien. Lidstaten met een hoge schuldenlast zijn van plan de meeste subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken voor de financiering van aanvullende investeringen, zoals aanbevolen door de Raad.

6. De begrotingskoers van de eurozone zal naar verwachting expansief zijn in de periode 2020-2022. De afzonderlijke begrotingskoersen zullen in 2022 in bijna alle lidstaten gunstig blijven, na correctie voor de geleidelijke afschaffing van tijdelijke noodmaatregelen. Zoals aanbevolen door de Raad plant de overgrote meerderheid van de lidstaten met een lage/gemiddelde schuldenlast een budgettaire expansie.

7. De positieve bijdrage van overheidsinvesteringen en andere kapitaaluitgaven die zowel uit de nationale begrotingen als uit de EU-begroting worden gefinancierd, is belangrijk, maar de belangrijkste drijvende kracht achter de budgettaire expansie in 2021 en 2022 bestaat uit nationaal gefinancierde netto lopende primaire uitgaven. In verscheidene lidstaten, waaronder enkele lidstaten met een hoge schuldenlast, zal de verwachte ondersteunende begrotingskoers worden geleid door hogere nationaal gefinancierde lopende uitgaven of door niet-gefinancierde belastingverlagingen. In sommige gevallen zal dit naar verwachting een aanzienlijk effect hebben op de onderliggende begrotingssituatie. In ongeveer een kwart van de lidstaten zal de ondersteunende begrotingskoers naar verwachting worden aangestuurd door investeringen, die zowel nationaal als door de EU zijn gefinancierd.

De adviezen van de Commissie over de ontwerpbegrotingsplannen 2022 zijn toegespitst op de samenhang met de aanbevelingen van de Raad van 18 juni 2021. Hieronder volgt een samenvatting van de adviezen van de Commissie, die zijn gebaseerd op de najaarsprognoses 2021 van de Commissie:

Lidstaten met een hoge schuldenlast (België, Frankrijk, Griekenland, Italië en Spanje)

- Zoals aanbevolen door de Raad gebruiken alle lidstaten de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren.
- Zoals aanbevolen door de Raad behouden alle lidstaten de nationaal gefinancierde investeringen.
- De Raad heeft Italië aanbevolen om de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken. Verwacht wordt dat daarover niet voldoende zekerheid zal zijn, aangezien de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven (zonder nieuwe maatregelen inzake ontvangsten) in 2022 naar verwachting een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan de algemene ondersteunende begrotingskoers van Italië. Om bij te dragen tot het voeren van een prudent begrotingsbeleid verzoekt de Commissie Italië om in het

kader van de nationale begrotingsprocedure de nodige maatregelen te nemen om de toename van nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken.

- Voor België, Frankrijk, Griekenland, Italië en Spanje is het — gezien de omvang van hun overheidsschuld en de grote uitdagingen op het gebied van houdbaarheid op de middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie — belangrijk om bij het nemen van ondersteunende begrotingsmaatregelen een prudent begrotingsbeleid te handhaven om houdbare overheidsfinanciën op middellange termijn te waarborgen.

Lidstaten met een lage/gemiddelde schuldenlast (Cyprus, Duitsland, Estland, Finland, Ierland, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Slovenië en Slowakije)

- Zoals aanbevolen door de Raad varen alle lidstaten, met uitzondering van Slowakije en Malta, een ondersteunende begrotingskoers, waaronder de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Slowakije vaart zijn restrictieve begrotingskoers tegen de achtergrond van een hoge outputgroei en opkomende capaciteitsbeperkingen. De neutrale koers van Malta is voornamelijk een weerspiegeling van de zeer hoge geraamde groei, terwijl de overheidsinvesteringen een historisch hoog niveau bereiken. Hiermee worden de aanbevelingen van de Raad grotendeels gevolgd.
- Alle lidstaten zijn van plan de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken om hun herstel te ondersteunen, terwijl Nederland zijn herstel- en veerkrachtplan nog niet heeft ingediend.
- Zoals aanbevolen door de Raad behouden alle lidstaten de nationaal gefinancierde investeringen, ten minste grotendeels.
- De Raad heeft Letland en Litouwen aanbevolen om de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken. Verwacht wordt dat daarover niet voldoende zekerheid zal zijn, aangezien de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven (zonder nieuwe maatregelen inzake ontvangsten) in 2022 naar verwachting een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan hun algemene ondersteunende begrotingskoers.

I. Inleiding

De coördinatie van het begrotingsbeleid van de lidstaten is een belangrijk onderdeel van het kader voor economische governance in de Economische en Monetaire Unie[1]. Om deze coördinatie mogelijk te maken, dienen de lidstaten van de eurozone uiterlijk medio oktober hun ontwerpbegrotingsplannen voor het volgende jaar in bij de Commissie en de Eurogroep[2]. Die plannen zijn een samenvatting van de ontwerpbegrotingen die de regeringen aan de nationale parlementen willen voorleggen. De Commissie brengt over elk plan een advies uit waarin zij beoordeelt of het in overeenstemming is met de verplichtingen van de lidstaat in het kader van het stabiliteits- en groeipact. De adviezen van de Commissie bevatten beleidsaanbevelingen aan nationale regeringen en informatie voor nationale parlementen om de vaststelling van begrotingen overeenkomstig de begrotingsregels van de EU te vergemakkelijken. De Commissie zorgt ook voor een algehele evaluatie van de begrotingssituatie en -vooruitzichten van de eurozone als geheel.

De beoordeling van de Commissie is verankerd in de aanbevelingen over de geactualiseerde stabiliteitsprogramma's die de Raad op 18 juni 2021 heeft aangenomen. Dit jaar zijn de begrotingsaanbevelingen in het kader van de COVID-19-pandemie van kwalitatieve aard en omvatten zij geen cijfermatige begrotingsvereisten. Dit weerspiegelt de voortgezette toepassing in 2022 van de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact, die in maart 2020 door de Commissie en de Raad is geactiveerd[3]. Op basis van de huidige prognoses zal de algemene ontsnappingsclausule naar verwachting vanaf 2023 worden gedeactiveerd.

Voor 2022 concentreerden de aanbevelingen zich op de algemene richting en samenstelling van de begrotingskoers, met inbegrip van uitgaven gefinancierd uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere EU-fondsen. Tijdelijke noodmaatregelen werden buiten beschouwing gelaten. De Raad heeft aanbevolen dat lidstaten met een lage/gemiddelde schuldenlast een ondersteunende begrotingskoers nastreven of handhaven, terwijl lidstaten met een hoge schuldenlast een prudent begrotingsbeleid moeten voeren en de herstel- en veerkrachtfaciliteit moeten gebruiken om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het

[1] Zoals bepaald in Verordening (EU) nr. 473/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende gemeenschappelijke voorschriften voor het monitoren en beoordelen van ontwerpbegrotingsplannen en voor het garanderen van de correctie van buitensporige tekorten van de lidstaten van de eurozone (PB L 140 van 27.5.2013, blz. 11).

[2] Nagenoeg alle eurozonelidstaten hebben hun ontwerpbegrotingsplannen voor 2022 uiterlijk op 15 oktober 2021 ingediend, zoals voorgeschreven in Verordening (EU) nr. 473/2013. Italië heeft zijn plan op 20 oktober ingediend. Frankrijk heeft op 22 oktober een geactualiseerd plan ingediend. Het advies van de Commissie is gebaseerd op de beoordeling van het geactualiseerde plan. De Commissie heeft geen advies over het door Portugal ingediende ontwerpbegrotingsplan aangenomen, aangezien de ontwerpbegroting waarop het plan van Portugal was gebaseerd inmiddels door het parlement werd verworpen. In haar brief van 15 november 2021 heeft de Commissie de Portugese autoriteiten verzocht te gelegener tijd en zodra de regering bij het Portugese parlement een nieuwe ontwerpwet inzake de overheidsbegroting voor 2022 indient, een ontwerpbegrotingsplan in te dienen. De indiening moet plaatsvinden ten minste één maand voordat de aanneming van de nieuwe ontwerpbegrotingswet door het nationale parlement gepland is.

[3] In de mededeling aan de Raad over de activering van de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact van 20 maart 2020 (COM(2020) 123 final) heeft de Commissie haar standpunt uiteengezet dat, gezien de verwachte ernstige economische neergang als gevolg van de COVID-19-uitbraak, aan de voorwaarden voor activering van de algemene ontsnappingsclausule werd voldaan. Op 23 maart 2020 hebben de ministers van Financiën van de lidstaten met de beoordeling van de Commissie ingestemd.

herstel te financieren. Alle lidstaten werd aanbevolen om nationaal gefinancierde investeringen in stand te houden. Om de steun voor het herstel te maximaliseren zonder vooruit te lopen op toekomstige begrotingstrajecten en een permanente last voor de overheidsfinanciën te creëren om de houdbaarheid van de begroting te waarborgen, moet de toename van nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle worden gehouden en beperkt blijven voor lidstaten met een hoge schuldenlast.

Voor de middellange termijn werd alle lidstaten aanbevolen prudente begrotingssituaties te bereiken en budgettaire houdbaarheid te waarborgen, en tegelijkertijd investeringen te bevorderen om het groeipotentieel te stimuleren. Deze aanbevelingen waren er ook op gericht ervoor te zorgen dat de samenstelling van het nationale begrotingsbeleid bevorderlijk is voor een duurzaam herstel dat in overeenstemming is met de groene en de digitale transitie[4].

De doelstelling van deze mededeling is tweeledig. Om te beginnen wordt op basis van een vergelijkende beoordeling van de ontwerpbegrotingsplannen van de verschillende landen een totaalbeeld geschetst van het begrotingsbeleid op het niveau van de eurozone. Deze oefening weerspiegelt de beoordeling van de stabiliteitsprogramma's van de landen die in het voorjaar wordt uitgevoerd. Ten tweede wordt een overzicht gegeven van de ontwerpbegrotingsplannen per land en wordt uitgelegd hoe de Commissie deze plannen beoordeelt, met name de begrotingsmaatregelen die zijn genomen om een duurzaam herstel van de EU na de COVID-19-crisis te ondersteunen.

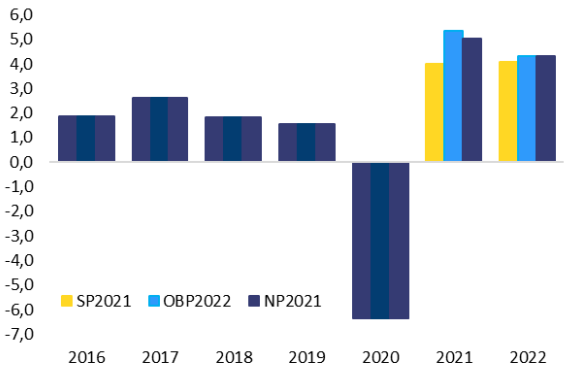
[4] In de aanbevelingen over de geactualiseerde stabiliteitsprogramma's van 18 juni 2021 heeft de Raad alle lidstaten aanbevolen: "bijzondere aandacht te besteden aan de samenstelling van de overheidsfinanciën, zowel aan de ontvangsten- als aan de uitgavenzijde van de begroting, en aan de kwaliteit van de begrotingsmaatregelen, om een duurzaam en inclusief herstel te waarborgen; voorrang te geven aan duurzame en groeibevorderende investeringen, met name investeringen ter ondersteuning van de groene en de digitale transitie; voorrang te geven aan structurele budgettaire hervormingen die zullen bijdragen tot de financiering van prioriteiten van het overheidsbeleid en tot de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn, onder meer door, in voorkomend geval, de dekking, toereikendheid en houdbaarheid van de stelsels voor gezondheidszorg en sociale bescherming voor iedereen te versterken."

II. Belangrijkste bevindingen voor de eurozone

Economische vooruitzichten

De heropening van de economieën van de eurozone stimuleert een sterk herstel in alle lidstaten en sectoren. De verbeterende gezondheidssituatie en de versoepeling van de lockdownmaatregelen leidden tot een krachtig herstel van de economische bedrijvigheid in de eurozone in het tweede kwartaal van 2021, dat in het derde kwartaal verder is versneld. Volgens de najaarsprognoses 2021 van de Commissie zal de reële bbp-groei voor het jaar als geheel uitkomen op 5,0 % (na een krimp van 6,4 % in 2020). De economie van de eurozone zal tegen het einde van het jaar op kwartaalbasis haar niveau van vóór de pandemie bereiken, zij het onder het trendniveau van vóór de crisis, dat volgens de prognoses in 2023 zal worden bereikt.

Grafiek 2.1 **Eurozone: reële bbp-groei, 2016-2022 (%)**

Bronnen: ontwerpbegrotingsplannen 2022, najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie en stabiliteitsprogramma's 2021.

Het herstel wordt aangewakkerd door het herstel van de particuliere consumptie en investeringen. De versnelling op het gebied van de particuliere consumptie is toe te schrijven aan de stijging van het besteedbare inkomen van huishoudens en de daling van de spaarquote tot historische niveaus, terwijl de investeringsgroei wordt aangewakkerd door gunstige financieringsvoorwaarden voor het bedrijfsleven, de impuls van de herstel- en veerkrachtfaciliteit en de sterke bedrijvigheid in de bouwsector. De aanzienlijke versnelling van de uitvoer vormt een stimulans voor de economische bedrijvigheid, met name de verwerkende industrie. Verwacht wordt echter dat het herstel ongelijk zal zijn tussen landen en sectoren. Twaalf lidstaten van de eurozone zullen naar verwachting tegen eind 2021 terugkeren naar de kwartaalniveaus van vóór de pandemie; in vijf lidstaten[5] zal de kloof naar verwachting in de loop van 2022 zijn gedicht en in één lidstaat[6] aan het begin van 2023. Wat de sectorale activiteit betreft, hebben dienstensectoren waar intensieve contacten plaatsvinden sterk geprofiteerd van de versoepeling van de aan de gezondheidscrisis gerelateerde beperkingen in het tweede kwartaal van 2021, maar de toegevoegde waarde in die sectoren bleef aanzienlijk onder het niveau van vóór de pandemie. De verwerkende industrie herstelt zich daarentegen snel, maar wordt afgeremd door knelpunten en verstoringen in de mondiale toeleveringsketens, zoals tekorten aan grondstoffen en tussenliggende componenten, met name halfgeleiders. Voor 2021 zijn de macro-economische verwachtingen in de ontwerpbegrotingsplannen over het geheel genomen optimistischer dan in de najaarsprognoses 2021 van de Commissie, aangezien

[5] Het gaat om Duitsland, Griekenland, Italië en Malta.

[6] Spanje.

de geaggregeerde bbp-groei in de eurozone in de ontwerpbegrotingsplannen naar verwachting 5,4 %[7] zal bedragen, tegen 5 % in de prognoses van de Commissie (grafiek 2.1, en tabel IV.1 in de bijlage). In 2022 zal de economische bedrijvigheid naar verwachting snel blijven groeien met 4,3 %. Er is geen verschil tussen de geaggregeerde verwachtingen voor de bbp-groei in de eurozone voor 2022. Zowel in de najaarsprognoses 2021 van de Commissie als in de ontwerpbegrotingsplannen wordt in 2021 een aanzienlijk hogere groei verwacht (met respectievelijk 5 % en 5,4 %) in vergelijking met de stabiliteitsprogramma's van 2021 (waarin de groei werd geraamd op 4 %) en in 2022 een iets hogere groei.

De onzekerheid en de risico's blijven hoog en hellen over naar de neerwaartse kant, met nieuwe en toenemende tegenwind aan de aanbodzijde ten opzichte van de economische vooruitzichten. De ontwikkeling van de pandemie, zowel binnen als buiten de eurozone, blijft een belangrijke bron van onzekerheid. Binnen de eurozone heeft de voortgang bij de invoering van de vaccinatie geleid tot een aanzienlijke daling van het aantal ernstige gevallen en sterfgevallen, waardoor de striktheid van door de regering opgelegde beperkingen is afgenomen. Als gevolg daarvan is de impact van de pandemie op de economische activiteit aanzienlijk verzwakt. Buiten de eurozone (en de EU in het algemeen) is het beeld gemengd, waarbij met name opkomende landen kwetsbaar zijn voor nieuwe lockdowns gezien de lage vaccinatiegraad. Verstoringen van de economische bedrijvigheid in deze regio's kunnen negatieve gevolgen hebben voor de economieën van de eurozone, gezien de mondiale integratie van hun productieketens. De pandemie draagt ook bij tot een verergering van knelpunten aan de aanbodzijde die de economische bedrijvigheid in de eurozone belemmeren en die verdere negatieve effecten zouden kunnen hebben als zij zouden verslechteren. Een extra neerwaartse risicofactor vloeit voort uit de aanhoudende inflatoire druk als gevolg van de hoge energieprijzen en tekorten op de arbeidsmarkt in sommige sectoren.

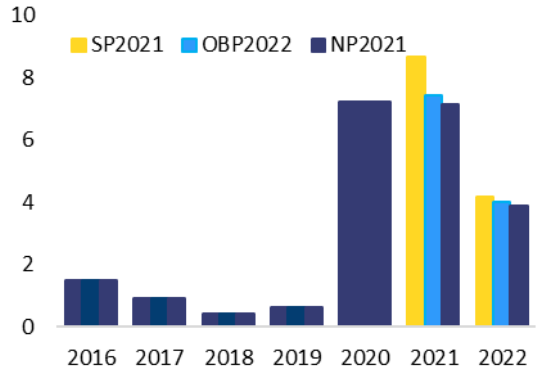
Begrotingsvooruitzichten

Het geaggregeerde nominale tekort van de eurozone zal naar verwachting in 2022 dalen, voornamelijk als gevolg van de afbouw van de noodmaatregelen en de werking van de automatische stabilisatoren (grafiek 2.2, en tabel IV.2 in de bijlage**).** De ontwerpbegrotingsplannen wijzen op een geaggregeerd nominaal tekort van 4,1 % van het bbp in 2022, een daling ten opzichte van de verwachte 7,5 % van het bbp in 2021 (tegenover 7,2 % van het bbp in 2020). Deze verwachtingen voor het tekort liggen iets hoger dan die in de najaarsprognoses 2021 van de Commissie (7,1 % van het bbp in 2021 en 3,9 % van het bbp in 2022), maar wijzen op een aanzienlijke daling ten opzichte van de stabiliteitsprogramma's van 2021, waarin was uitgegaan van een

[7] De optimistischere verwachtingen voor de geaggregeerde bbp-groei voor 2021 in de ontwerpbegrotingsplannen ten opzichte van de najaarsprognoses 2021 van de Commissie zijn veeleer het gevolg van optimistischere verwachtingen in sommige grote lidstaten van de eurozone dan van een algemene trend. Het verschil in verwachtingen in deze lidstaten is over het algemeen te wijten aan timing, aangezien de ontwerpbegrotingsplannen werden opgesteld vóór de publicatie van aanvullende bbp-gegevens, die in de najaarsprognoses 2021 van de Commissie zijn opgenomen.

geaggregeerd tekort van 6,8 % van het bbp in 2022 (tegen 8,7 % van het bbp in 2021). De verwachte verbetering van het geaggregeerde tekort in 2022 is grotendeels het gevolg van de afbouw van de noodmaatregelen en de werking van de automatische stabilisatoren, naarmate het economisch herstel aanhoudt. Alle lidstaten van de eurozone verwachten in 2022 een aanzienlijk lager tekort dan in 2021. De grootste dalingen van meer dan 4 procentpunten van het bbp zullen zich voordoen in Griekenland (tot 3,7 % van het bbp in 2022), Letland (tot 4,8 %) en Malta (tot 5,6 %). In totaal gaan elf lidstaten uit van een tekort van meer dan 3 % van het bbp in 2022.

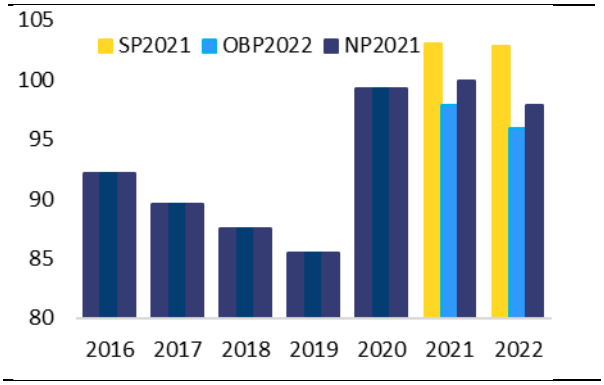
Grafiek 2.2 **Eurozone: nominaal tekort, 2016-2022 (% van het bbp)**

Bronnen: ontwerpbegrotingsplannen 2021, najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie en stabiliteitsprogramma's 2021.

De geaggregeerde schuldquote van de eurozone zal naar verwachting in 2022 licht dalen dankzij een gunstig rente-groeiverschil (grafiek 2.3, en tabel IV.3 in de bijlage). Volgens de ontwerpbegrotingsplannen zal de schuldquote in 2021 uitkomen op 98 % van het bbp (tegen 99 % in 2020) en in 2022 weer dalen tot ongeveer 96 %[8]. Deze verwachting komt lager uit dan de najaarsprognoses 2021 van de Commissie (100,0 % van het bbp in 2021 en 97,9 % van het bbp in 2022). Al met al zal het primaire tekort in 2022 de schulddynamiek blijven drukken, terwijl het rente-groeiverschil de vermindering van de schuldquote zal ondersteunen (grafiek 2.4).

Grafiek 2.3 **Eurozone: overheidsschuld, 2016-2022 (% van het bbp)**

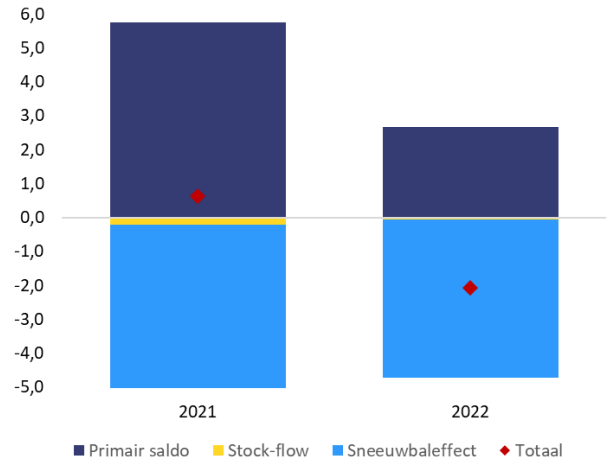
Bronnen: ontwerpbegrotingsplannen 2021, najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie en stabiliteitsprogramma's 2021.

De schuldprojecties voor de komende jaren zijn met grote onzekerheid omgeven. Stochastische simulaties, waarbij rond het centrale scenario een grote reeks macro-economische schokken wordt toegepast, wijzen erop dat de schuldquote van de eurozone waarschijnlijk tussen 89 % en 107 % van het bbp zal liggen in 2022 en tussen 79 % en 112 % van het bbp in 2026 (bijlage III). De schuldquote zal waarschijnlijk langzaam dalen op middellange termijn, naarmate de impact van de COVID-19-crisis op de overheidsfinanciën geleidelijk wegvalt. Voorwaardelijke verplichtingen die voortvloeien uit de verstrekking van overheidsgaranties ter ondersteuning van de economische bedrijvigheid en sectoren die in het bijzonder door de pandemie worden getroffen, zouden in het algemeen alleen tot uiting komen in de overheidsschuld en overheidstekorten als zij worden opgevraagd,

[8] De enige lidstaten met verwachte stijgingen van hun schuldquote in 2022 zijn België, Estland, Letland en Malta. De meeste lidstaten met de hoogste schuldquote van vóór de crisis plannen een verbetering in 2022.

behalve in het geval van standaardgaranties[9]. De tijdens de COVID-19-crisis opgebouwde voorwaardelijke verplichtingen vertonen grote verschillen tussen de lidstaten (kader 1). De schuldquote zal ook verder toenemen als de rentetarieven stijgen. Daar staat tegenover dat verschillende factoren de risico's voor de houdbaarheid van de begroting beperken. Dat zijn onder meer de verlenging van de schuldlooptijden in de afgelopen jaren[10], stabiele financieringsbronnen, historisch lage financieringskosten[11], en EU-initiatieven zoals het Europees instrument voor tijdelijke steun om het risico op werkloosheid te beperken in een noodtoestand (SURE) en, nog belangrijker, NextGenerationEU en de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Bovendien wordt een groot deel van de overheidsschuld, in de orde van grootte van 15 % tot 30 % voor de meeste landen van de eurozone[12], aangehouden door het Europees Stelsel van centrale banken.

Grafiek 2.4 **Eurozone: uitsplitsing van de verandering in de schuldquote, 2021-2022 (pp. van het bbp)**

Opmerking: het sneeuwbaleffect heeft betrekking op het netto-effect van de rente, de inflatie en de reële bbp-groei (d.w.z. het rente-groeiverschil) op de schulddynamiek.
Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

Kader 1. Garanties in de ontwerpbegrotingsplannen 2022

Naast de maatregelen met directe gevolgen voor de begroting hebben de lidstaten in reactie op de COVID-19-crisis ruime liquiditeitssteun verleend aan de economie, voornamelijk in de vorm van overheidsgaranties. Deze maatregelen hebben de voortzetting van kredietverlening aan de economie door de banksector en een efficiënte doorwerking van gunstige financieringsvoorwaarden in alle economische sectoren vergemakkelijkt, alsook tijdelijke liquiditeitsbeperkingen verlicht. Sommige lidstaten hebben in hun ontwerpbegrotingsplannen gewezen op de doeltreffendheid van dergelijke maatregelen om het vertrouwen te behouden en zo de gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid te beperken.

[9] In sommige gevallen hebben regeringen in reactie op de COVID-19-crisis standaardgaranties verstrekt; voor zulke garanties wordt van meet af aan een raming van de gevolgen voor het tekort in overeenstemming met de regels van het ESR 2010 geboekt. Hoewel er grote onzekerheid blijft bestaan, verzacht dit het potentiële effect van de garanties voor toekomstige tekorten. Dit was met name het geval voor Italië, waar het aantal garanties het sterkst toenam in 2020: aangezien de in 2020 in reactie op de COVID-19-crisis verstrekte garanties voornamelijk standaardgaranties waren, werden de verliezen in verband met de verwachte toekomstige opgevraagde garanties (0,7 % van het bbp) reeds weerspiegeld in het tekort van 2020.

[10] De gemiddelde looptijd in de eurozone bedraagt momenteel 7,9 jaar (berekend als een eenvoudig gemiddelde van de looptijden in de lidstaten van de eurozone).

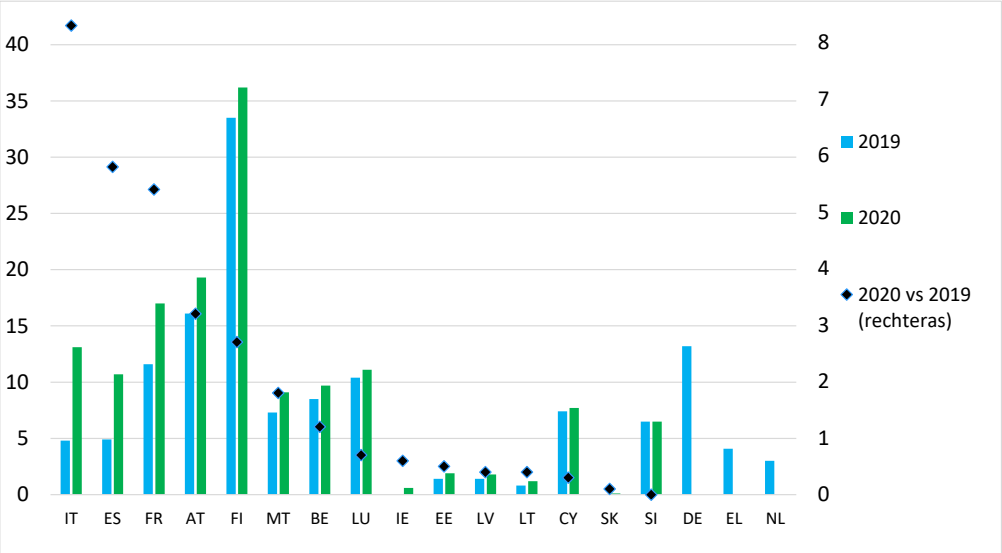
[11] De impliciete rente bedroeg in 2020 voor de eurozone als geheel 1,5 %.

[12] Gegevens van 2020, bron: statistieken inzake overheidsfinanciën, ECB.

Met de versoepeling van de inperkingsmaatregelen en het daaruit voortvloeiende herstel zal het gebruik van overheidsgaranties in verband met de COVID-19-crisis naar verwachting zijn hoogtepunt hebben bereikt, aangezien tal van garantieregelingen reeds zijn verstreken of eind 2021 verstrijken. Dit wordt bevestigd door de informatie in de ontwerpbegrotingsplannen, waarin vaak wordt verwacht dat het niveau van de voorwaardelijke verplichtingen vanaf 2022 zal beginnen te dalen, mede als gevolg van het verwachte economische herstel. Uit de in de ontwerpbegrotingsplannen verstrekte informatie blijkt ook dat voor sommige regelingen de feitelijke benutting, die tot uiting komt in de feitelijke voorwaardelijke verplichtingen van de overheid, bescheiden bleef in vergelijking met de oorspronkelijk aangekondigde maximale omvang ervan.

Op basis van de bestaande gegevens is de stijging van de omvang van de overheidsgaranties tot dusver in de meeste gevallen gematigd gebleven (zie grafiek B1.1) en in het algemeen geringer dan tijdens de grote financiële crisis. Er zij op gewezen dat het loutere bedrag van de opgenomen garanties niet samenhangt met de kans dat zij worden opgevraagd, aangezien dit wordt bepaald door andere aspecten, met name de solvabiliteit van de ondernemingen die van de garanties hebben geprofiteerd.

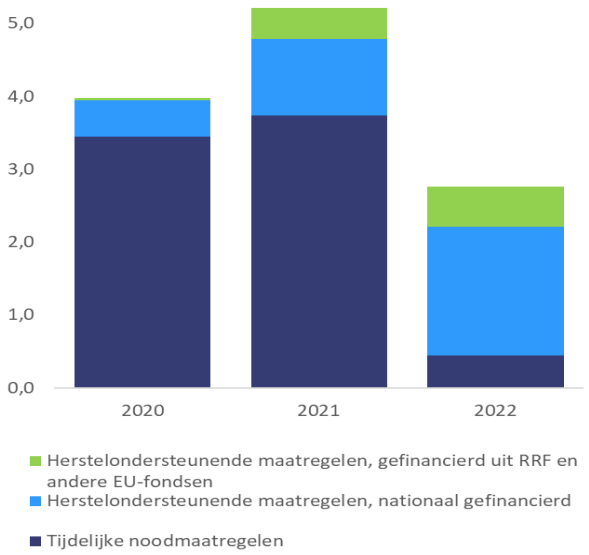
Grafiek B1.1 Eurozone: stand van de overheidsgaranties, 2019 en 2020 (% van het bbp)

Bron: Eurostat (gov_10dd_guar en gov_cl_guar); voor Duitsland, Griekenland en Nederland zijn voor 2020 geen gegevens beschikbaar.

De lidstaten hebben aanzienlijke begrotingsmaatregelen gehandhaafd als reactie op de verslechterende ontwikkeling van de pandemie begin 2021. Volgens de ramingen van de Commissie bedroegen de tijdelijke noodmaatregelen[13] 3,4 % van het bbp in 2020, ongeveer 85 % van de totale discretionaire begrotingsmaatregelen die in dat jaar zijn genomen (grafiek 2.5). Andere maatregelen van meer algemene aard die het herstel ondersteunen (tijdelijk of permanent), zoals extra openbare werken of verlagingen van de indirecte belastingen, bedroegen in 2020 naar schatting 0,5 % van het bbp[14]. De kosten van tijdelijke noodmaatregelen zullen in 2021 stijgen tot 3,7 % van het bbp. De toename van tijdelijke noodmaatregelen is voornamelijk toe te schrijven aan de vaststelling van nieuwe of uitgebreide maatregelen als reactie op de noodzaak van nieuwe beperkingen op de economische bedrijvigheid in het eerste deel van het jaar. De kosten van steunmaatregelen voor herstel (gefinancierd door zowel nationale bronnen als door de EU) zullen in 2021 naar verwachting stijgen tot 1,5 % van het bbp, met inbegrip van door de EU gefinancierde maatregelen ter grootte van 0,4 % van het bbp.

Grafiek 2.5 **Eurozone: tijdelijke noodmaatregelen en steunmaatregelen voor herstel, 2020-2022 (% van het bbp)**

Opmerking: de grafiek toont de kosten in 2022 van de maatregelen die vanaf 2020 zijn genomen. Zie kader 2 voor de definitie van tijdelijke noodmaatregelen. Zie voetnoot 12 voor de definitie van maatregelen ter ondersteuning van het herstel.
Bronnen: ontwerpbegrotingsplannen 2022 en najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

De tijdelijke noodmaatregelen zullen naar verwachting in 2022 grotendeels worden uitgefaseerd, aangezien de lidstaten zich richten op maatregelen ter ondersteuning van het herstel. Volgens de prognoses van de Commissie zouden de tijdelijke noodmaatregelen in 2022 minder dan 0,5 % van het bbp bedragen, terwijl de steunmaatregelen voor herstel op 2,3 % van het bbp worden geraamd. Deze steunmaatregelen voor herstel zouden in 2022 ongeveer 85 % van de totale discretionaire begrotingsmaatregelen uitmaken, een omgekeerde situatie ten opzichte van die in 2020. Dit bevestigt dat de verschuiving naar steun voor herstel

[13] Dat noodmaatregelen apart worden vermeld, komt doordat hun geschiktheid niet moet worden beoordeeld in het licht van de toestand van de economie, maar van die van de volksgezondheid en de bijhorende beperkingen. Zie kader 2 voor de definitie van tijdelijke noodmaatregelen.

[14] Steunmaatregelen voor herstel zijn begrotingsmaatregelen die sinds maart 2020 zijn ingevoerd om te zorgen voor een duurzaam herstel na de COVID-19-pandemie. Deze maatregelen kunnen tijdelijk of permanent zijn; sommige kunnen worden gefinancierd met subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Als deze maatregelen het begrotingssaldo na 2022 beïnvloeden, worden zij als permanent beschouwd. Deze maatregelen kunnen de vorm aannemen van overheidsinvesteringen, kapitaaloverdrachten, lopende uitgaven of maatregelen aan de ontvangstenzijde (belastingverlagingen). Wat de samenstelling van de budgettaire steunmaatregelen betreft, moeten de lidstaten gevolg geven aan de aanbeveling van de Raad van 18 juni om een duurzaam en aanhoudend herstel te waarborgen.

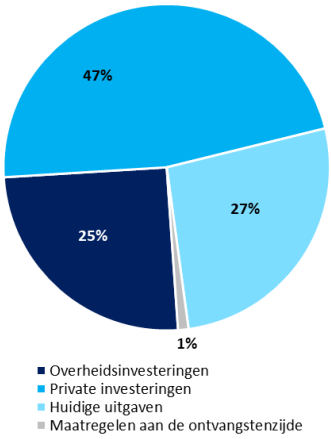
werkelijkheid wordt. Een groeiend deel van die steun voor herstel houdt verband met door de EU gefinancierde maatregelen, met name subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, die in 2022 24 % van de totale steunmaatregelen voor herstel zullen financieren, ofwel 0,5 % van het bbp. Sommige noodmaatregelen kunnen echter worden verlengd in geval van een verslechtering van de ontwikkeling van de pandemie. Daarnaast kunnen de lidstaten maatregelen nemen of uitbreiden om de economische en sociale gevolgen van de recente abrupte stijging van de energieprijzen tegen te gaan.

Trends op het gebied van uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde uitgaven

De absorptie van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit (niet-terugvorderbare financiële steun) zal in de najaarsprognoses 2021 van de Commissie en in de ontwerpbegrotingsplannen 2022 naar verwachting vervroegd plaatsvinden, waarbij de meeste subsidies gericht zullen zijn op de financiering van particuliere en overheidsinvesteringen[15].

De herstel- en veerkrachtfaciliteit verleent financiële steun aan de lidstaten voor investeringen en hervormingen door middel van zowel subsidies als leningen. In dit deel wordt alleen ingegaan op trends ten opzichte van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, aangezien zij begrotingsposten "boven de streep" zijn. Leningen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn daarentegen financieringsposten "onder de streep" die vergelijkbaar zijn met andere leningen die door de overheid op de internationale financiële markten worden aangegaan om

Grafiek 2.6 **Uitgaven gefinancierd met subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, 2020-2022 (% van de totale kosten)**

Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

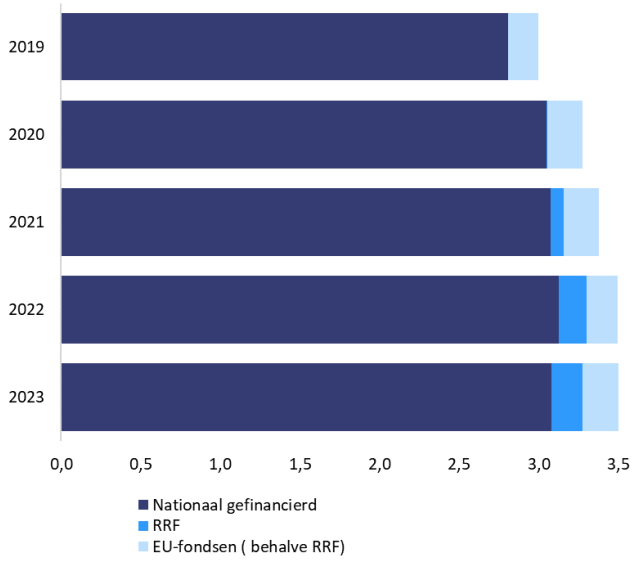
[15] In deze mededeling en in de adviezen over de ontwerpbegrotingsplannen wordt gebruikgemaakt van de definitie van investeringen in de nationale rekeningen, terwijl de herstel- en veerkrachtfaciliteit een breder concept van investeringen hanteert. In de verordening tot instelling van een faciliteit voor herstel en veerkracht worden investeringen gedefinieerd als kapitaalvorming op gebieden als vast kapitaal, menselijk kapitaal en natuurlijk kapitaal. Dit zou bijvoorbeeld ook betrekking hebben op immateriële activa zoals gegevens, intellectuele eigendom en vaardigheden. Vast kapitaal komt in grote lijnen overeen met het begrip "bruto-investeringen in vaste activa" dat in nationale rekeningen wordt gebruikt (bijvoorbeeld infrastructuur, gebouwen, maar ook bepaalde immateriële activa zoals O&O, octrooien of software). Menselijk kapitaal wordt opgebouwd door uitgaven voor gezondheid, sociale bescherming, onderwijs, opleiding en vaardigheden enzovoorts. Natuurlijk kapitaal wordt versterkt door maatregelen om het aandeel hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen te vergroten, het milieu te beschermen of te herstellen (zoals emissiereductie, bodemsanering, herbebossing) of door klimaatverandering te matigen of aan te passen.

zichzelf te financieren[16]. Op basis van de najaarsprognoses 2021 van de Commissie wordt het geaggregeerde uitgavenprofiel van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit vervroegd vrijgemaakt, waarbij 42 % van het totale bedrag van de toegewezen subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit aan lidstaten van de eurozone tegen eind 2022 wordt uitgegeven, in afwachting van het besluit tot betaling nadat de mijlpalen en streefdoelen zijn bereikt, en ongeveer 67 % tegen eind 2023. Wat het bbp betreft, worden de uit het EFRO gefinancierde uitgaven in 2022 geraamd op meer dan 0,5 % van het bbp en in 2023 op 0,5 %. Een vergelijkbaar profiel komt uit de ontwerpbegrotingsplannen naar voren: ongeveer 44 % van het totale bedrag van de toegewezen subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit aan lidstaten van de eurozone wordt tegen eind 2022 besteed, in afwachting van het besluit tot betaling nadat de mijlpalen en streefdoelen zijn bereikt, en ongeveer 65 % tegen eind 2023. De uitbetalingen aan de lidstaten in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn in de zomer van 2021 van start gegaan in de vorm van voorfinanciering (tot dusver goed voor meer dan 34 miljard EUR aan subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit) na de goedkeuring van de eerste plannen voor herstel en veerkracht. De lidstaten van de eurozone hebben in 2021 naar schatting ongeveer 17 % van de totale subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit uitgegeven, wat overeenkomt met ongeveer 0,4 % van het bbp van de eurozone. Ongeveer 72 % van de subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de periode 2020-2022 zou gericht zijn op het ondersteunen van zowel overheids- als particuliere investeringen (ongeveer 47 % zou particuliere investeringen ondersteunen via kapitaaloverdrachten, terwijl ongeveer 25 % overheidsinvesteringen zou financieren via bruto-investeringen in vaste activa) op basis van de najaarsprognoses 2021 van de Commissie. De rest van de subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit zou worden besteed aan lopende uitgaven (ongeveer 27 %) en belastingverlagingen (ongeveer 1 %) die door de lidstaten worden gebruikt om andere maatregelen te financieren ter ondersteuning van het herstel, ter verbetering van de veerkracht en ter bevordering van de groene en de digitale transitie. Uit de ontwerpbegrotingsplannen van de lidstaten komen vergelijkbare trends naar voren: ongeveer 74 % van de subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de periode 2020-2022 zal worden besteed aan investeringsuitgaven, met een nagenoeg gelijke verdeling tussen overheidsinvesteringen (ongeveer 38 %) en particuliere investeringen (ongeveer 36 %). De rest van de subsidies zal naar verwachting grotendeels worden toegewezen aan lopende uitgaven (ongeveer 25 %) en belastingverlagingen (ongeveer 1 %) die door de lidstaten worden gebruikt om andere maatregelen te financieren ter ondersteuning van het herstel, ter verbetering van de veerkracht en ter bevordering van de groene en de digitale transitie.

[16] In tegenstelling tot uitgaven die met leningen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd, worden uitgaven die met subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd, gecompenseerd door overeenkomstige ontvangsten en zijn zij derhalve niet direct zichtbaar in het overheidssaldo.

De verwachte toename van het aandeel overheidsinvesteringen in het bbp komt voort uit zowel EU- als nationale financieringsbronnen. In de najaarsprognoses 2021 van de Commissie wordt gerekend op een stijging van de totale overheidsinvesteringen als percentage van het bbp in de eurozone van 2,8 % in 2019 tot ongeveer 3,2 % in 2022 als gevolg van hogere financiering uit EU- en nationale bronnen. Een aanzienlijk deel van de verhoogde EU-financiering is toe te schrijven aan het gebruik van subsidies uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Tegelijkertijd zullen nationaal gefinancierde investeringen in 2022 naar verwachting grotendeels behouden blijven, aangezien alle lidstaten naar verwachting het aandeel nationaal gefinancierde investeringen in het bbp ten minste op hetzelfde niveau zullen handhaven als in 2021.

Grafiek 2.7 **Overheidsinvesteringen in de eurozone, 2019-2023 (% van het bbp)**

Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

Beoordeling van de begrotingskoers van de eurozone

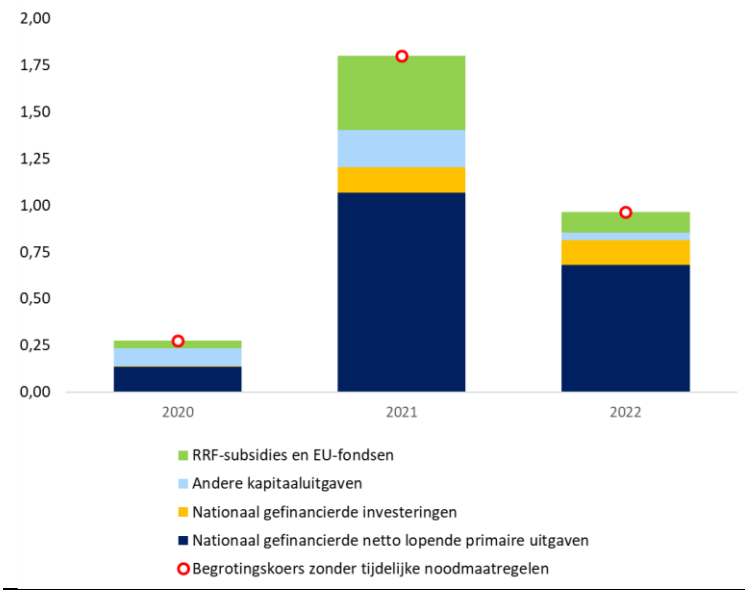
De indicator voor de begrotingskoers voor 2020-2022 werd aangepast zodat rekening wordt gehouden met de bijzondere omstandigheden die het gevolg zijn van de pandemie. De begrotingskoers meet de kortetermijnimpuls voor de economie vanuit het discretionaire begrotingsbeleid. Overeenkomstig de benadering die in het voorjaar werd toegepast[17], wordt in deze mededeling de begrotingskoers berekend door te kijken naar de jaarlijkse toename van de netto-uitgaven, afgezet tegen de potentiële groei over 10 jaar (zie voor meer details kader: Indicatoren die worden gebruikt bij de beoordeling van de ontwerpbegrotingsplannen van 2022 in de statistische bijlage). Overeenkomstig de aanbevelingen van de Raad over de stabiliteitsprogramma's van 2021 werd de aggregatie van netto-uitgaven die werd gebruikt om de totale begrotingskoers te berekenen, aangepast zodat ze uitgaven bevatte die worden gefinancierd door subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere EU-fondsen op te nemen en de tijdelijke noodmaatregelen in verband met de COVID-19-crisis uit te sluiten (in kader 2 staat een gedetailleerd overzicht van deze wijzigingen). Bovenop de bijdrage van door de EU gefinancierde uitgaven worden in deze mededeling de bijdragen aan de totale

[17] Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, de Europese Centrale Bank, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank: "Coördinatie van het economisch beleid in 2021: COVID-19 overwinnen, het herstel ondersteunen en onze economie moderniseren", 2 juni 2021. Zie de volgende link: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0500&from=NL

begrotingskoers uit verschillende nationaal gefinancierde geaggregeerde uitgaven geïdentificeerd: i) investeringen; ii) overige kapitaaluitgaven; en iii) lopende primaire uitgaven (zonder maatregelen inzake discretionaire ontvangsten).

De geaggregeerde begrotingskoers van de eurozone zal in 2021 expansief blijven. Geschat wordt dat de begrotingskoers in 2020 lichtjes expansief was (¼ % van het bbp)[18], aangezien de lockdowns die nodig waren om de verspreiding van de pandemie te beperken, de overheden verhinderden uitgaven te doen voor normale activiteiten. Verwacht wordt dat de begrotingsexpansie in 2021 met 1¾ % van het bbp aanzienlijk zal zijn. Dat is grotendeels het gevolg van nationaal gefinancierde netto lopende primaire uitgaven, die wellicht een expansieve bijdrage zullen leveren van iets meer dan 1 % van het bbp. Andere positieve bijdragen worden verwacht van overheidsinvesteringen en andere kapitaaluitgaven, gefinancierd door zowel de nationale als de EU-begrotingen. De substantiële expansieve bijdrage van bijna ½ % van het bbp uit de EU-begroting weerspiegelt de uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen van de lidstaten.

Grafiek 2.8 **Eurozone: begrotingskoers, 2020-2022 (% van het bbp)**

Opmerking: in de grafiek wordt de discretionaire budgettaire impuls getoond die is aangepast zodat rekening wordt gehouden met de bijzondere omstandigheden van de COVID-19-pandemie.
Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

Verwacht wordt dat het begrotingsbeleid in de eurozone in 2022 het herstel zal blijven ondersteunen. Naarmate het economisch herstel sneller gaat, wordt van de lidstaten van de eurozone verwacht dat zij hun beleid zullen verschuiven van tijdelijke noodmaatregelen (waarvan het merendeel in 2022 zal aflopen) naar maatregelen ter ondersteuning van het herstel, die noodzakelijk zijn om de outputverliezen te verminderen en de groene en digitale transitie van onze economieën te stimuleren. Op basis van de najaarsprognoses van de

[18] Door de COVID-19-pandemie gaan met de beoordeling van de onderliggende begrotingspositie specifieke uitdagingen gepaard, niet in het minst de noodzaak om rekening te houden met de uitfasering van tijdelijke noodmaatregelen. Met name de uitvoering en daaropvolgende uitfasering van aanzienlijke tijdelijke noodmaatregelen in 2022 vertroebelt de interpretatie van de onderliggende begrotingsontwikkelingen. De uitfasering van deze maatregelen mag niet als een restrictief begrotingsbeleid worden beschouwd wanneer de economische activiteit en het aantal gewerkte uren opnieuw naar normale niveaus terugkeren. Door ze van de analyse uit te sluiten, zullen misleidende gevolgtrekkingen over de evolutie van de vraagondersteuning sinds het begin van de pandemie worden vermeden. Om consistentie en vergelijking mogelijk te maken, werd de indicator voor de begrotingskoers ook voor 2020 aangepast om de tijdelijke noodmaatregelen die werden genomen als reactie op de COVID-19-crisis, uit te sluiten. Aangezien in 2020 de budgettaire impuls hoofdzakelijk afkomstig was van deze tijdelijke noodmaatregelen, wijst de gewijzigde metriek die in deze nota wordt gebruikt op een lichtjes expansieve begrotingskoers voor 2020. Wanneer de tijdelijke noodmaatregelen worden meegenomen, zou de begrotingskoers in de eurozone expansief zijn met 3¾ % in 2020 en met 2,0 % in 2021, en contractief met 2,0 % in 2022.

Commissie voor 2021, waarin de ontwerpbegrotingsplannen (OBP) voor 2022 zijn opgenomen, wordt voor 2022 een verdere begrotingsexpansie van bijna 1 % van het bbp verwacht.

Door de EU gefinancierde uitgaven en nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven zullen het herstel en de potentiële groei in 2022 blijven ondersteunen, met totale bijkomende uitgaven van ¼ % van het bbp (met door de EU gefinancierde uitgaven die goed zijn 0,1 % van het bbp). Naarmate de uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen versnelt, wordt verwacht dat de door de EU gefinancierde uitgaven in 2022 verder zullen stijgen, waardoor de expansieve begrotingskoers vergroot. Volgens de prognoses zullen ook de nationaal gefinancierde investeringen verder toenemen. De verwachte begrotingssteun om publieke en private investeringen te financieren, zal een positieve impact hebben op de potentiële groei en dus op de houdbaarheid van de begroting.

Een groot deel van de begrotingssteun in 2022 is gericht op hogere nationaal gefinancierde lopende uitgaven of lagere belastinginkomsten (¾ % van het bbp). In sommige gevallen impliceren deze prognoses een aanzienlijke impact op de onderliggende begrotingspositie, ook in enkele lidstaten met een hoge schuldenlast.

Terwijl de geaggregeerde begrotingskoers van de eurozone in 2022 ondersteunend is, is de samenstelling ervan voor verbetering vatbaar. In de landspecifieke aanbevelingen van 2021 werd de lidstaten aanbevolen verschillende soorten begrotingsstrategieën toe te passen, afhankelijk van de grootte van hun staatsschuld. Lidstaten met een lage schuldenlast moeten een ondersteunende begrotingskoers aanhouden, waaronder de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Lidstaten met een hoge schuldenlast moeten gebruikmaken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid te voeren. De lidstaten moeten nationaal gefinancierde investeringen behouden. Tegelijkertijd moet de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle worden gehouden en beperkt blijven voor lidstaten met een hoge schuldenlast. Zoals te lezen is in hoofdstuk III hieronder nemen alle lidstaten de aanbevelingen ter harte om de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken om bijkomende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en behouden alle lidstaten al dan niet grotendeels hun nationaal gefinancierde investeringen. In verscheidene lidstaten wordt in 2022 echter een verdere toename van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven boven de potentiële groei verwacht, waaronder enkele met houdbaarheidsrisico's als gevolg van de hoge schuldenlast. Deze verwachte toename van de lopende uitgaven boven de potentiële groei volgt vergelijkbare trends in 2020 en 2021, wat wijst op een toenemend gewicht van permanente lopende uitgaven of ongefundeerde belastingverlagingen. De samenstelling van de begrotingskoers in 2022 zou dan ook kunnen worden verbeterd door de begrotingssteun indien mogelijk te verschuiven naar investeringen. Deze elementen zouden investeringen bevorderen en leiden tot een verbetering van de houdbaarheid van de begroting op middellange termijn. Bovendien zou een beperking van de groei van de lopende uitgaven lidstaten met een hoge schuldenlast helpen een prudent begrotingsbeleid te voeren, zoals aanbevolen door de Raad.

Kader 2. Indicatoren voor de begrotingskoers die worden gebruikt tijdens de COVID-19-pandemie

Traditioneel is de begrotingskoers een indicatie van de kortetermijnimpact van een discretionair begrotingsbeleid op de economie en wordt hij gedefinieerd als een maatstaf van de verandering van de algemene budgettaire positie van de overheid op jaarbasis. Met het oog op de uitzonderlijke

omstandigheden als gevolg van de COVID-19-pandemie, de aanwezigheid van aanzienlijke transfers uit de EU-begroting (zoals die uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit of andere EU-subsidies) en de grote onzekerheid omtrent de ramingen van de outputkloof, worden conventionele indicatoren zoals de wijziging in het structureel begrotingssaldo of de "uitgavenbenchmark" niet geschikt geacht om in de huidige context de begrotingskoers te meten.

Met name de verandering in het structureel begrotingssaldo houdt geen rekening met de bijkomende budgettaire impuls die door de EU wordt verstrekt, aangezien de daarmee verband houdende nationale uitgaven tot op de laatste cent worden gecompenseerd door overeenstemmende inkomsten van de EU. Daardoor ervaart de economie mogelijk een aanzienlijke impuls van de EU, zonder dat dit zichtbaar is in het nominaal of structureel begrotingssaldo. Evenzo sluit de "uitgavenbenchmark" de impact van door de EU gefinancierde uitgaven uit en houdt hij dus ook geen rekening met de algemene begrotingskoers.

Dat is des te meer het geval aangezien de overheidssaldi van 2020 ook aanzienlijk beïnvloed werden door de invoering en daarop volgende uitfasering van crisisgerelateerde tijdelijke noodmaatregelen. Met dergelijke maatregelen wordt er doorgaans naar gestreefd de gezondheidzorg te ondersteunen en werknemers en bedrijven te compenseren voor inkomensverlies als gevolg van de pandemie. Deze maatregelen zijn tijdelijk van aard en lopen af in 2023 of eerder, maar de impact ervan hangt nauw samen met de ontwikkeling van de gezondheidssituatie. Hoewel deze maatregelen in de eerste fase van de crisis nuttig waren, zullen zij waarschijnlijk minder efficiënt zijn om het herstel te ondersteunen wanneer de gezondheidsgerelateerde noodsituatie geleidelijk afneemt.

Om die redenen hanteert de Commissie een maatregel inzake begrotingskoers die gebaseerd is op de verandering in primaire uitgaven (zonder maatregelen inzake discretionaire ontvangsten), afgezet tegen de gemiddelde potentiële groei van het bbp over 10 jaar. De geaggregeerde uitgaven omvatten zowel nationaal gefinancierde uitgaven als uitgaven die worden gefinancierd door de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere EU-subsidies. Ze meten dus de impuls door zowel de nationale begroting als de EU-begroting. Tegelijkertijd sluiten ze de impact van crisisgerelateerde tijdelijke noodmaatregelen uit, rekening houdend met de uitzonderlijke omstandigheden als gevolg van de impact van de COVID-19-pandemie. Het verschil tussen de verandering in netto primaire uitgaven (zoals hiervoor gedefinieerd), afgezet tegen de gemiddelde potentiële groei van het bbp over 10 jaar, kan vervolgens worden geïnterpreteerd als een maatstaf voor de algemene begrotingskoers.

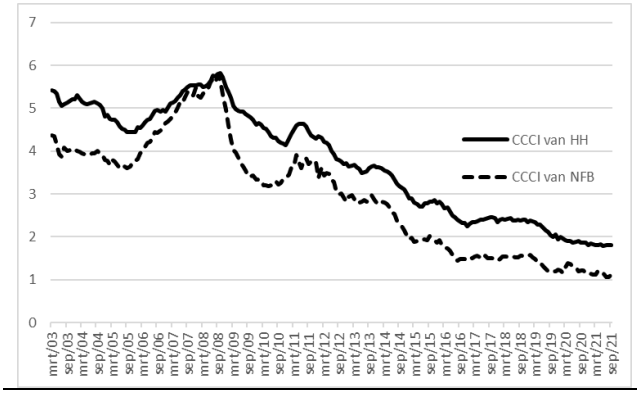
Overeenkomstig de aanbevelingen van de Raad van 2 juni 2021 wordt in de beoordeling van de Commissie ook bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van subcomponenten van de algemene begrotingskoers afzonderlijk, met name uitgaven die worden gefinancierd uit subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere EU-middelen, nationaal gefinancierde investeringen en nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven.

Monetaire beleidskoers

De accomoderende monetaire beleidskoers van de ECB sinds het begin van de pandemie heeft bijgedragen tot het behoud van gunstige financieringsvoorwaarden in de hele eurozone. Terwijl de marktrentevoet op lange termijn sinds september is gestegen, bleef de

samengestelde indicator van kredietkosten (CCCI)[19] van bedrijven en huishoudens in de eurozone tot nog toe historisch laag (grafiek 2.9). Door gunstige financieringsvoorwaarden te behouden, droegen de maatregelen inzake het monetair beleid van de ECB[20] ook bij tot een doeltreffender overdracht van budgettaire impulsen aan de hele eurozone tijdens de pandemie. Tegelijkertijd was de ondersteunende begrotingskoers ook bevorderlijk voor de overbrenging van het monetair beleid van de ECB. Deze sterke complementariteit tussen het budgettair en het monetair beleid in de eurozone heeft voor beide beleidsonderdelen ruimte gecreëerd om in tandem te opereren en heeft de economische schade van de pandemie effectief beperkt. In de toekomst zouden de financieringsvoorwaarden gunstig moeten blijven, waarbij de door de markt gebruikte termijnkoersen slechts wijzen op een zeer geleidelijke stijging van zowel de kortetermijn- als de langetermijnkoersen in 2022. Tijdens zijn meest recente vergadering over het monetair beleid in oktober oordeelde de Raad van Bestuur van de ECB dat de huidige maatregelen van de bank inzake het monetair beleid cruciaal bleven om de economie te helpen verschuiven naar een volgehouden herstel en uiteindelijk de inflatie op middellange termijn terug te brengen tot haar doel van 2 %. De Raad van Bestuur van de ECB was ook van mening dat een gerichte en gecoördineerde begrotingssteun het monetair beleid moet blijven aanvullen.

Grafiek 2.9 **Samengestelde indicatoren van kredietkosten (CCCI's) van niet-financiële bedrijven (NFB) en huishoudens (HH) in de eurozone**

Bron: Berekeningen van de ECB, Bloomberg, Datastream, DG ECFIN.

[19] De samengestelde indicator van kredietkosten (CCCI) is een synthetische maatstaf van de externe financieringskosten voor het bedrijfsleven en de huishoudens in de eurozone. De CCCI van niet-financiële bedrijven omvat de kosten van krediet, verstrekt door zowel banken als financiële markten (d.w.z. via obligaties). De CCCI van huishoudens omvat de kosten op drie types bankleningen die aan huishoudens worden verstrekt, d.w.z. voor consumptie, voor de aankoop van een huis en voor andere doeleinden.

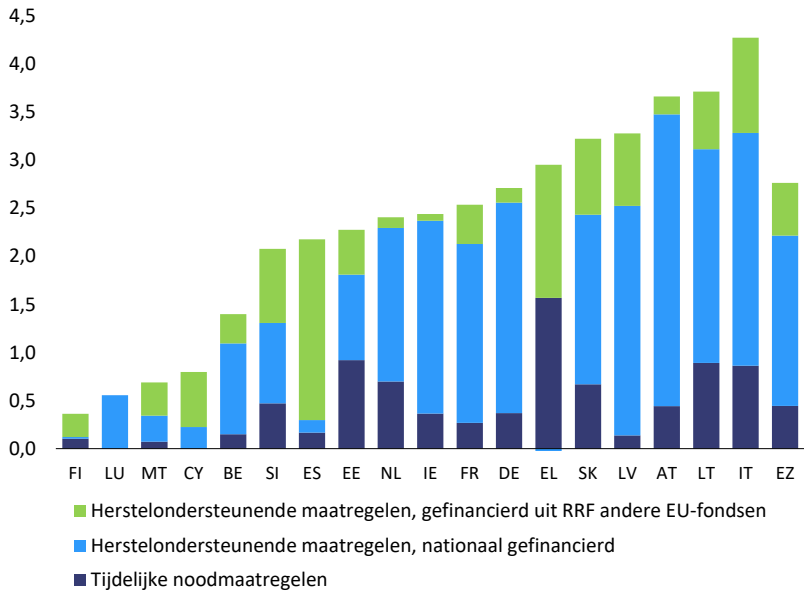
[20] De ECB heeft een waaier aan maatregelen genomen om het monetair beleid te versoepelen, bedoeld om de ongunstige economische gevolgen van de COVID-19-pandemie te verzachten. Deze maatregelen bestonden uit aanzienlijke bijkomende aankopen van activa krachtens het programma voor de aankoop van activa en met name krachtens het pandemie-noodaankoopprogramma, een ruime verstrekking van liquide middelen aan zeer gunstige voorwaarden aan banken in de eurozone, met name via de derde reeks van gerichte langerlopende herfinancieringstransacties (TLTRO III), en een versoepeling van zekerheidsvereisten in haar liquiditeitsverstrekkingsoperaties met banken in de eurozone.

III. Overzicht van de ontwerpbegrotingsplannen

Budgettaire respons op de COVID-19-pandemie in alle lidstaten: van noodsituatie naar herstel

Verwacht wordt dat de meeste landen de tijdelijke noodmaatregelen zullen uitfaseren en in 2022 zullen overschakelen naar ondersteuning van het herstel (grafiek 3.1). Verwacht wordt dat de kosten van maatregelen ter ondersteuning van het herstel, die deels worden gefinancierd door de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere EU-middelen, meer zullen bedragen dan 3 % van het bbp in 2022 in Italië, Letland en Oostenrijk, en meer dan 2 % in nog zeven andere lidstaten. Verwacht wordt dat vier lidstaten ten minste 1 % van hun bbp van maatregelen ter ondersteuning van het herstel zullen financieren met de EU-middelen. De hoogste kosten van tijdelijke noodmaatregelen in 2022 worden verwacht in Estland, Nederland, Griekenland, Slowakije, Litouwen en Italië. De intrekking van de laatste tijdelijke noodmaatregelen wordt verwacht in 2023.

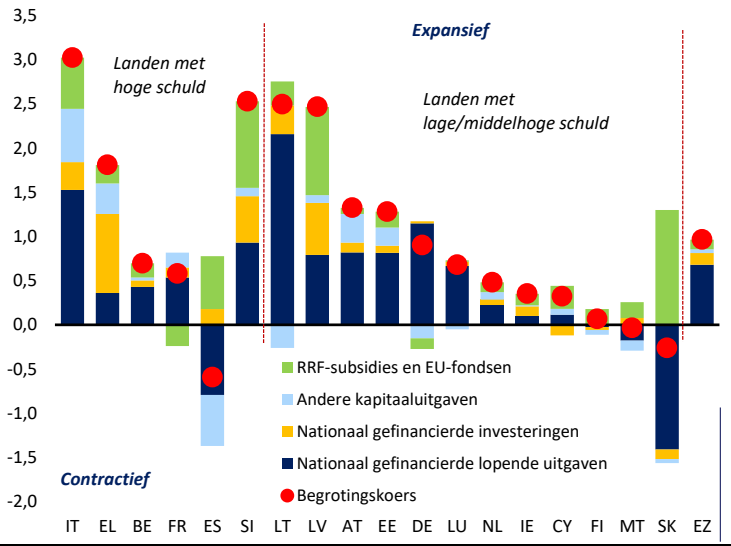
Grafiek 3.1 **Tijdelijke noodmaatregelen en maatregelen ter ondersteuning van het herstel in 2022 (% van het bbp)**

Opmerking: de grafiek toont de kosten in 2022 van de maatregelen die vanaf 2020 zijn genomen. Zie kader 2 voor de definitie van tijdelijke noodmaatregelen. Zie voetnoot 12 voor de definitie van maatregelen ter ondersteuning van het herstel.
Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

Verwacht wordt dat de begrotingskoers in 2022 in bijna alle lidstaten ondersteunend blijft (grafiek 3.2). Volgens de najaarsprognoses 2021 van de Commissie zullen 17 lidstaten een neutrale of ondersteunende begrotingskoers varen, in sommige gevallen aan hoge

Grafiek 3.2 **Begrotingskoers van de lidstaten van de eurozone in 2022 (% van het bbp)**

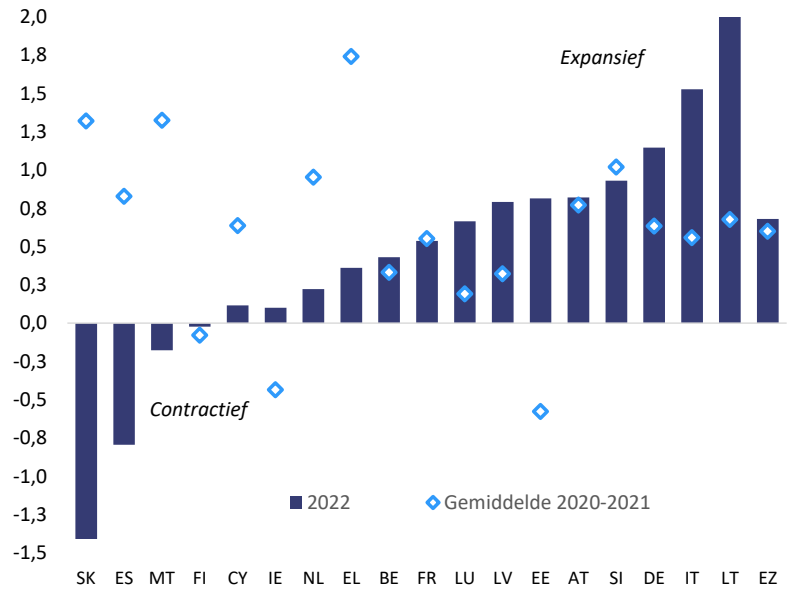

Opmerking: de grafiek toont de begrotingskoers en de componenten ervan, met uitzondering van tijdelijke noodmaatregelen in het kader van COVID-19 op basis van de prognoses van de Commissie, alleen omdat gegevens van de ontwerpbegrotingsplannen over tijdelijke noodmaatregelen in het kader van COVID-19 niet beschikbaar zijn.
Bron: najaarsprognose 2021 van de Europese Commissie.

niveaus met een expansie van 1 % van het bbp of meer. Zoals aangegeven in de aanbevelingen die in het voorjaar aan hen gericht waren, wordt voorspeld dat een grote meerderheid van de lidstaten met een lage/middelhoge schuldenlast in 2022 een ondersteunende begrotingskoers zal varen. De enige uitzondering is Slowakije, waarvoor een contractieve koers van 0,3 % van het bbp wordt voorspeld tegen een stevige outputgroei in 2022. Voor Malta wordt een neutrale koers voorspeld, die voornamelijk een zeer hoge geraamde potentiële groei weerspiegelt. De meeste lidstaten met een hoge schuldenlast plannen een begrotingsexpansie (België, Griekenland, Frankrijk en Italië). Lidstaten met een hoge schuldenlast hadden een aanbeveling gekregen om gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid te voeren.

In verscheidene landen weerspiegelt de voorspelde ondersteunende begrotingskoers hogere nationaal gefinancierde lopende uitgaven of belastingverlagingen, terwijl hij in ongeveer een derde hogere investeringen weerspiegelt (grafiek 3.2). In de meeste lidstaten wordt verwacht dat de groei van nationaal gefinancierde lopende uitgaven (zonder nieuwe maatregelen inzake ontvangsten) in 2022 het percentage van potentiële groei op middellange termijn zal overschrijden, wat een positieve bijdrage tot de algemene begrotingskoers impliceert (in kader 2 staat een gedetailleerd overzicht van de metriek van de begrotingskoers). De groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven moet in feite de voornaamste aanjager zijn van de ondersteunende begrotingskoers in tien lidstaten. Alleen in Spanje, Malta en Slowakije wordt verwacht dat de nationaal gefinancierde lopende uitgaven een contractieve bijdrage zullen leveren aan de begrotingskoers, aangezien de niet-tijdelijke lopende uitgaven wellicht zullen vertragen na de aanzienlijke toename die in 2020-2021 werd opgetekend (grafiek 3.3). Verwacht wordt dat in Griekenland, Ierland, Letland en Slovenië de ondersteunende begrotingskoers in 2022 wordt aangestuurd door investeringen, die zowel nationaal als door de EU gefinancierd zijn (grafiek 3.2).

Grafiek 3.3 **Groei van nationaal gefinancierde lopende uitgaven, gemiddelde 2020-2021 en 2022 (% van het bbp; hoger dan potentiële groei op middellange termijn)**

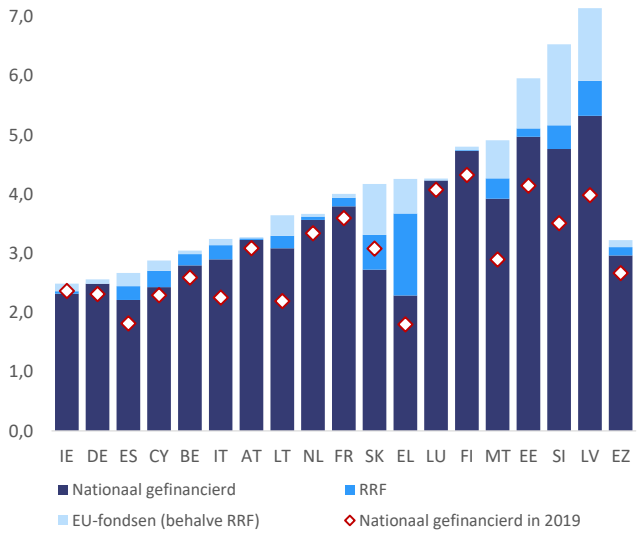
Opmerking: deze geaggregeerde uitgaven worden gedefinieerd in primaire termen en zonder discretionaire ontvangsten. Tijdelijke noodmaatregelen zijn uitgesloten.
Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

De groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven overschrijdt in 2022 het potentiële groeipercentage op middellange termijn in alle lidstaten, behalve voor Spanje, Malta en Slowakije (grafiek 3.3). In Italië bedraagt de impact van de stijging van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven op de onderliggende begrotingspositie 1,5 % van het bbp. Italië

heeft een hoge schuldenlast en heeft een aanbeveling gekregen om de groei van nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken en om gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid te voeren. De impact van de stijging van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven op de onderliggende begrotingspositie bedraagt 0,8 % van het bbp in Letland en 2,2 % van het bbp in Litouwen. Letland en Litouwen, allebei landen met een lage/middelhoge schuldenlast, hadden een aanbeveling gekregen om de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle te houden.

Verwacht wordt dat alle lidstaten hun nationaal gefinancierde uitgaven in 2022 zullen behouden (grafiek 3.4). Op basis van de najaarsprognoses 2021 van de Commissie is de groei van de nationaal gefinancierde investeringen hoger dan de potentiële groei in België, Estland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Litouwen, Letland, Malta, Nederland, Oostenrijk en Slovenië, wat bijdraagt tot een ondersteunende begrotingskoers. In Duitsland, Luxemburg, Finland, Cyprus en Slowakije, waar nationaal gefinancierde investeringen grotendeels stabiel blijven, stemt hij in grote mate overeen met de potentiële groei.

Grafiek 3.4 **Overheidsinvesteringen, 2019-2022 (% van het bbp)**

Opmerking: Nederland nam, in afwezigheid van een herstel- en veerkrachtplan, geen enkele voorspelling inzake de herstel- en veerkrachtfaciliteit op in zijn ontwerpbegrotingsplannen. [Voor Nederland ging de najaarsprognose 2021 van de Commissie ervan uit dat het herstel- en veerkrachtplan in 2022 zou worden ingediend en werd er een lineaire extrapolatie gemaakt voor de bedragen van de herstel- en veerkrachtfaciliteit.]

Bron: najaarsprognoses 2021 van de Europese Commissie.

Door de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde uitgaven

De meeste lidstaten hebben in hun ontwerpbegrotingsplannen 2022 maatregelen gerapporteerd die door de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn gefinancierd[21]. Veel lidstaten hebben ook maatregelen gerapporteerd die door de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn gefinancierd tot een stuk na 2022, ook al was dit facultatief. Ierland en Litouwen hebben geen melding gemaakt van de opsplitsing van de door de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde totale kapitaaluitgaven. Bovendien

[21] Over het algemeen is de volledigheid van de meldingen verbeterd in vergelijking met de stabiliteits- en convergentieprogramma's 2021. Er blijven evenwel een aantal problemen met de melding van sommige lidstaten, zoals de onjuiste toepassing van regels van financiële verslaglegging betreffende met de herstel- en veerkrachtfaciliteit verband houdende transacties of componenten die samen geen totalen vormen.

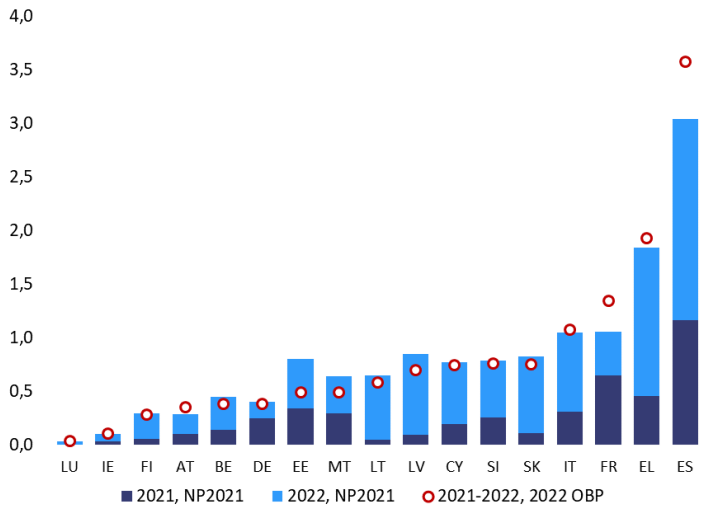
nam Nederland, in afwezigheid van een herstel- en veerkrachtplan, geen enkele impact van de herstel- en veerkrachtfaciliteit op in zijn ontwerpbegrotingsplannen.

In alle lidstaten van de eurozone is er enige mate van heterogeniteit in het uitgavenprofiel van subsidies in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de periode 2020-2022. Op basis van de najaarsprognoses 2021 van de Commissie is een klein aantal lidstaten (Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, Cyprus, Spanje, Luxemburg, Malta en Italië) van plan subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken om met terugwerkende kracht uitgaven in 2020 te financieren[22]. Verwacht wordt dat in 2021 de uitgaven als aandeel van het bbp gefinancierd uit subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in de meeste lidstaten beperkt zullen blijven, met als enige uitzonderingen Frankrijk, Spanje, Estland en Griekenland, waar het aandeel van de uitgaven in het bbp naar verwachting reeds aanzienlijk zal zijn. In 2022 zullen de uit subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde uitgaven volgens de prognoses in vele lidstaten substantieel stijgen. Met name wordt verwacht dat ze hoger zullen liggen dan 1 % van het bbp voor Griekenland en Spanje en hoger dan 0,7 % voor Italië, Letland en Slowakije. Daarentegen wordt verwacht dat ze lager zullen liggen dan 0,2 % van het bbp in Ierland, Luxemburg, Duitsland en Oostenrijk. Dit weerspiegelt de omvang van subsidietoewijzingen in de herstel- en veerkrachtfaciliteit, alsook de timing van uitgaven gekoppeld aan de geplande voltooiing van mijlpalen en streefcijfers.

[22] Volgens Verordening (EU) 2021/241 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit zullen maatregelen die zijn ingegaan op 1 februari 2020 in aanmerking komen voor financiering uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, op voorwaarde dat zij voldoen aan de vereisten in deze verordening. Overeenkomstig de richtsnoeren van Eurostat geldt de algemene neutraliteitsregelvan de registratie van EU-subsidies bovendien uitzonderlijk niet voor de in aanmerking komende uitgaven die in 2020 zijn gedaan. De overeenstemmende opbrengst moet worden geregistreerd op het ogenblik dat de Raad het herstel- en veerkrachtplan goedkeurt, d.w.z. in de meeste gevallen in 2021.

Lidstaten met een hoge schuldenlast gebruiken de meeste subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren, zoals aanbevolen in de landspecifieke aanbevelingen 2021. Volgens de najaarsprognoses 2021 van de Commissie volgen de lidstaten met een hoge schuldenlast (België, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië) die van de Raad een aanbeveling hebben gekregen om de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken om bijkomende investeringen te financieren ter ondersteuning van het herstel, de aanbeveling. Eén lidstaat (Griekenland) heeft het volledige bedrag van zijn subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in 2022 toegewezen aan de financiering van overheidsinvesteringen. De andere lidstaten (België, Spanje, Frankrijk, Italië) hebben meer dan 60 % van hun subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in 2022 toegewezen aan de financiering van private en openbare investeringen.

Grafiek 3.5 **Uitgaven gefinancierd uit subsidies van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, 2021 en 2022 (% van het bbp)**

Opmerking: in afwezigheid van een herstel- en veerkrachtplan heeft Nederland geen enkele impact van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in zijn ontwerpbegrotingsplannen opgenomen. Om een vergelijking mogelijk te maken tussen de ontwerpbegrotingsplannen en de najaarsprognoses 2021 van de Commissie, werden de door de najaarsprognoses 2021 van de Commissie verstrekte bbp-prognoses gebruikt bij de uitdrukking in % van het bbp. Een aantal verschillen tussen de ontwerpbegrotingsplannen en de najaarsprognoses 2021 van de Commissie is mogelijk toe te schrijven aan de verstrekking van afgeronde gegevens in de ontwerpbegrotingsplannen.
Bronnen: Ontwerpbegrotingsplannen 2022 van de lidstaten, najaarsprognoses 2021 van de Commissie.

Beoordeling van de ontwerpbegrotingsplannen voor 2022 door de Commissie

De adviezen van de Commissie over het ontwerpbegrotingsplan 2022 hebben betrekking op de mate waarin het overeenstemt met de aanbevelingen van de Raad van 18 juni 2021. De Raad deed de aanbeveling dat lidstaten met een lage schuldenlast een ondersteunende begrotingskoers moeten volgen, waaronder de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Lidstaten met een hoge schuldenlast moeten gebruikmaken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren en tegelijkertijd een prudent begrotingsbeleid te voeren. Alle lidstaten moeten nationaal gefinancierde investeringen behouden. Tegelijkertijd was er, aangezien de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle moet worden gehouden en voor lidstaten met een hoge schuldenlast moet worden beperkt, een aanbeveling in die zin voor lidstaten waarvoor dit op basis van de voorjaarsprognoses 2021 van de Commissie als een probleem werd beschouwd. Op die manier kunnen begrotingsmaatregelen ruimte creëren voor

investeringen en de ondersteuning van het herstel maximaal opvoeren zonder vooruit te lopen op toekomstige begrotingstrajecten en de overheidsfinanciën permanent te belasten, om een prudent begrotingsbeleid te behouden.

De Raad deed aan de lidstaten ook de aanbeveling om bijzondere aandacht te besteden aan de samenstelling van de overheidsfinanciën, aan zowel de ontvangst- als de uitgavenzijde van de nationale begroting. De kwaliteit van begrotingsmaatregelen moet een duurzaam en inclusief herstel verzekeren. Duurzame en groeibevorderende investeringen moeten voorrang krijgen, met name investeringen ter ondersteuning van de groene en de digitale transitie. Structurele budgettaire hervormingen zullen bijdragen tot de financiering van prioriteiten van het overheidsbeleid en tot de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn, onder meer door, in voorkomend geval, de dekking, toereikendheid en houdbaarheid van de stelsels voor gezondheidszorg en sociale bescherming voor iedereen te versterken.

Bijna alle lidstaten van de eurozone hebben hun ontwerpbegrotingsplannen tegen 15 oktober ingediend, overeenkomstig artikel 6 van Verordening (EU) nr. 473/2013. De enige uitzondering was Italië, dat zijn plan op 20 oktober indiende. Frankrijk diende een actualisering van het ontwerpbegrotingsplan in op 22 oktober. In het geval van Nederland werd het ontwerpbegrotingsplan ingediend door de ontslagnemende regering. De autoriteiten wordt verzocht om, zodra een nieuw kabinet aantreedt en in de regel uiterlijk één maand voordat de ontwerpbegrotingswet door het nationale parlement moet worden goedgekeurd, een geactualiseerd plan bij de Commissie en de Eurogroep in te dienen. De Commissie nam geen advies aan over het door Portugal ingediende ontwerpbegrotingsplan, aangezien de begroting ondertussen door zijn parlement was verworpen. Op 15 november verzond de Commissie een brief waarin zij de Portugese autoriteiten verzocht een nieuw ontwerpbegrotingsplan aan de Commissie en aan de Eurogroep voor te leggen, te gepasten tijde en zodra een regering een nieuwe ontwerpwet over de nationale begroting voor 2022 indient bij het Portugese parlement. De indiening moet plaatsvinden ten minste één maand voordat de aanneming van de nieuwe ontwerpbegrotingswet door het nationale parlement gepland is.

Hierna volgt een samenvatting van de adviezen van de Commissie[23] die gebaseerd zijn op de najaarsprognoses 2021 van de Commissie:

Lidstaten met een hoge schuldenlast (België, Frankrijk, Griekenland, Italië en Spanje)

- Zoals aanbevolen door de Raad gebruiken alle lidstaten de herstel- en veerkrachtfaciliteit om aanvullende investeringen ter ondersteuning van het herstel te financieren.
- Zoals aanbevolen door de Raad behouden alle lidstaten de nationaal gefinancierde investeringen.

[23] De gebruikelijke werkdocumenten van de diensten van de Commissie die de adviezen van de Commissie over de ontwerpbegrotingsplannen vergezellen, worden dit jaar niet gepubliceerd, rekening houdend met de door de Raad aangenomen kwalitatieve aanbevelingen en de permanente afwijking van de normale begrotingsvereisten na de activering van de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact. De adviezen gaan vergezeld van een statistische bijlage, waarin de informatie staat die noodzakelijk is om de plannen van de lidstaten te beoordelen.

- De Raad heeft **Italië** aanbevolen om de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken. Verwacht wordt dat daarover niet voldoende zekerheid zal zijn, aangezien de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven (zonder nieuwe maatregelen inzake ontvangsten) in 2022 naar verwachting een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan de algemene ondersteunende begrotingskoers van Italië. Om bij te dragen tot het voeren van een prudent begrotingsbeleid verzoekt de Commissie Italië om in het kader van de nationale begrotingsprocedure de nodige maatregelen te nemen om de toename van nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken.
- Voor **België**, **Frankrijk**, **Griekenland**, **Italië** en **Spanje** is het, gezien de omvang van de staatsschuld van deze landen en de grote uitdagingen waarmee zij kampen op het vlak van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren.

Lidstaten met een lage/middelhoge schuldenlast (Cyprus, Duitsland, Estland, Finland, Ierland, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Slovenië en Slowakije)

- Zoals aanbevolen door de Raad varen alle lidstaten, met uitzondering van **Slowakije** en **Malta**, een ondersteunende begrotingskoers, waaronder de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Slowakije vaart zijn restrictieve begrotingskoers tegen de achtergrond van een hoge outputgroei en opkomende capaciteitsbeperkingen. De neutrale koers van Malta is voornamelijk een weerspiegeling van de zeer hoge geraamde groei, terwijl de overheidsinvesteringen een historisch hoog niveau bereiken. Hiermee worden de aanbevelingen van de Raad grotendeels gevolgd.
- Alle lidstaten zijn van plan de herstel- en veerkrachtfaciliteit te gebruiken om hun herstel te ondersteunen, terwijl Nederland zijn herstel- en veerkrachtplan nog niet heeft ingediend.
- Zoals aanbevolen door de Raad behouden alle lidstaten de nationaal gefinancierde investeringen, ten minste grotendeels.
- De Raad heeft **Letland** en **Litouwen** aanbevolen om de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken. Verwacht wordt dat daarover niet voldoende zekerheid zal zijn, aangezien de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven (zonder nieuwe maatregelen inzake ontvangsten) in 2022 naar verwachting een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan hun algemene ondersteunende begrotingskoers.

Over het algemeen omvatten de ontwerpbegrotingsplannen maatregelen die bedoeld zijn om de samenstelling van de overheidsfinanciën te versterken en bij te dragen aan een duurzaam en inclusief herstel, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Een volledige beoordeling van de structurele budgettaire hervormingen die door de lidstaten worden doorgevoerd, zal plaatsvinden in de context van de beoordeling van de uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen en het landverslag 2022.

Rekening houdend met de sterkte van het herstel worden de lidstaten verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

BIJLAGE I: Landspecifieke beoordeling van de ontwerpbegrotingsplannen 2022

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Oostenrijk** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Oostenrijk is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Oostenrijk van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Oostenrijk verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **België** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn. Zoals aanbevolen door de Raad is België van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is België ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Gezien de omvang van de Belgische staatsschuld en de grote uitdagingen van dat land op het gebied van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, is het bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De in het ontwerpbegrotingsplan aangekondigde maatregelen zijn weliswaar klein van omvang, maar stemmen overeen met de aanbeveling. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt België verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Cyprus** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Cyprus is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. In grote lijnen zoals aanbevolen door de Raad is Cyprus van plan nationaal gefinancierde investeringen voor het merendeel te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Verwacht wordt dat de door de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde investeringen deze doelstellingen zullen behalen en zullen bijdragen tot de ondersteuning van de duurzaamheid van de overheidsfinanciën op lange termijn. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Cyprus verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Estland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Estland is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Estland van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Enkele van de in het ontwerpbegrotingsplan opgenomen maatregelen houden verband met informatietechnologie en groene investeringen. Verwacht wordt dus dat ze zullen bijdragen tot het volgen van de aanbeveling. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Estland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Finland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Finland is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Finland van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Maatregelen die verband houden met de uitvoering van het regeringsprogramma en van het herstel- en veerkrachtplan die vervat zitten in het ontwerpbegrotingsplan van Finland dragen bij tot het volgen van deze aanbeveling van de Raad. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Finland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Frankrijk** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn. Zoals aanbevolen door de Raad is Frankrijk van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Frankrijk ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Gezien de omvang van de Franse staatsschuld en de grote uitdagingen van dat land op het gebied van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, is het bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. In verband hiermee dragen de maatregelen die vervat zitten in het Franse ontwerpbegrotingplan bij tot het volgen van de aanbeveling van de Raad om een duurzaam en inclusief herstel te verzekeren en tegelijk prioriteit te geven aan de groene en digitale transitie, alsook aan de adequaatheid en duurzaamheid van gezondheids- en socialebeschermingssystemen voor iedereen. Rekening houdend met de sterkte van het herstel

wordt Frankrijk verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Duitsland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Duitsland is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Duitsland van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Deze doelstellingen worden behaald door de maatregelen die het ontwerpbegrotingsplan schragen. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Duitsland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Griekenland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn. Zoals aanbevolen door de Raad is Griekenland van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Griekenland ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Gezien de omvang van de Griekse staatsschuld en de grote uitdagingen van dat land op het gebied van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, is het bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De meeste noodsteunmaatregelen zullen in 2021 worden uitgefaseerd en de maatregelen die zijn opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan 2022 zijn bedoeld om de geaggregeerde vraag en tewerkstelling te stimuleren, die een duurzaam en inclusief herstel zullen ondersteunen. Daarnaast zullen de door de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde investeringen en hervormingen aanzienlijk bijdragen tot de groene en digitale transitie. Ten slotte wordt verwacht dat het ondergaan van structurele budgettaire hervormingen zoals de uitgaventoetsingen, de hervorming van resultaatgericht begroten, de voltooiing van functionele classificatie en de ontwikkeling van een groen budgetteringskader de efficiënte van de overheidsfinanciën zullen verbeteren. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Griekenland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Ierland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Ierland is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te

financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Ierland van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Maatregelen die zijn opgenomen in het nationaal ontwikkelingsplan, zoals woningrenovatie en het nationale breedbandplan, dragen bij tot de groene en digitale transitie. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Ierland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Italië** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn. Zoals aanbevolen door de Raad is Italië van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Italië ook van plan nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Tegelijkertijd is Italië niet van plan de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven voldoende te beperken. Om bij te dragen tot het voeren van een prudent begrotingsbeleid verzoekt de Commissie Italië om in het kader van de nationale begrotingsprocedure de nodige maatregelen te nemen om de toename van nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken. Gezien de omvang van de Italiaanse staatsschuld en de grote uitdagingen van dat land op het gebied van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, is het bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. In verband hiermee dragen de maatregelen die vervat zitten in het Italiaanse ontwerpbegrotingplan bij tot het volgen van de aanbeveling van de Raad om een duurzaam en inclusief herstel te verzekeren en tegelijk prioriteit te geven aan de groene en digitale transitie. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Italië verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Letland** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Letland is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Letland van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Tegelijkertijd houdt Letland de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven niet voldoende onder controle. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De maatregelen die zijn opgenomen in het herstel- en veerkrachtplan van Letland en die onderdeel zijn van het ontwerpbegrotingsplan zijn bedoeld om de investeringsbehoeften van de groene en digitale transitie aan te pakken. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Letland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de

toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Litouwen** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Litouwen is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Litouwen van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Tegelijkertijd houdt Litouwen de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven niet voldoende onder controle. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De maatregelen die zijn opgenomen in het herstel- en veerkrachtplan van Litouwen en in het ontwerpbegrotingsplan van Litouwen moeten bijdragen tot het volgen van de aanbeveling. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Litouwen verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Luxemburg** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Luxemburg is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Luxemburg van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. In verband hiermee dragen de maatregelen die vervat zitten in het Luxemburgse ontwerpbegrotingplan bij tot het volgen van de aanbeveling van de Raad om een duurzaam en inclusief herstel te verzekeren en tegelijk prioriteit te geven aan de groene en digitale transitie, alsook aan de adequaatheid en duurzaamheid van gezondheids- en socialebeschermingssystemen voor iedereen. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Luxemburg verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Malta** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, naar verwachting neutraal zijn, in een context van een zeer hoge potentiële groei, terwijl de overheidsinvesteringen een historisch hoog niveau bereiken, in grote lijnen zoals aanbevolen door de Raad. Malta is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Malta ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Verwacht wordt dat de toename van de overheidsinvesteringen die is gepland in het ontwerpbegrotingsplan van Malta de groene en digitale transitie zal

ondersteunen en het groeipotentieel zal doen toenemen, terwijl de toename van de pensioenrechten weliswaar beperkt is, maar de druk op de duurzaamheid van het pensioenstelsel zal verhogen. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Malta verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Nederland** zal de begrotingskoers, inclusief de veronderstelde impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Verondersteld wordt dat Nederland van plan is het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Nederland ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De maatregelen die zijn opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van Nederland moeten bijdragen tot het volgen van de aanbeveling. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Nederland verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen. De autoriteiten wordt verzocht om, zodra een nieuw kabinet aantreedt en in de regel uiterlijk één maand voordat de ontwerpbegrotingswet door het nationale parlement moet worden goedgekeurd, een geactualiseerd ontwerpbegrotingsplan bij de Commissie en de Eurogroep in te dienen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Slowakije** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting contractief zijn, in een context van een hoge outputgroei en opkomende capaciteitsbeperkingen in 2022, in grote lijnen zoals aanbevolen door de Raad. Slowakije is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. In grote lijnen zoals aanbevolen door de Raad is Slowakije van plan nationaal gefinancierde investeringen voor het merendeel te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. De in het ontwerpbegrotingsplan aangekondigde maatregelen zijn weliswaar klein van omvang, maar stemmen overeen met de aanbeveling. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Slowakije verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Slovenië** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn, zoals aanbevolen door de Raad. Slovenië is van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Slovenië van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via

groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. Terwijl de meeste maatregelen ingaan op de aanbeveling van de Raad, kan de vastgestelde belastinghervorming het duurzame en inclusieve herstel onder druk zetten. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Slovenië verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

Op basis van de prognoses van de Commissie en inclusief informatie die is opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan van **Spanje** zal de begrotingskoers, inclusief de impuls die wordt gegeven door de herstel- en veerkrachtfaciliteit, in 2022 naar verwachting ondersteunend zijn. Zoals aanbevolen door de Raad is Spanje van plan het herstel te blijven ondersteunen door gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om bijkomende investeringen te financieren. Zoals aanbevolen door de Raad is Spanje ook van plan de nationaal gefinancierde investeringen te behouden. Gezien de omvang van de Spaanse staatsschuld en de grote uitdagingen van dat land op het gebied van duurzaamheid op middellange termijn vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie, is het bij het nemen van ondersteunende budgettaire maatregelen belangrijk een prudent begrotingsbeleid te blijven voeren om duurzame overheidsfinanciën op middellange termijn te verzekeren. De Commissie wijst nogmaals op het belang van de samenstelling van de overheidsfinanciën en de kwaliteit van budgettaire maatregelen, waaronder via groeibevorderende investeringen, met name het ondersteunen van de groene en digitale transitie. In verband hiermee bevat het ontwerpbegrotingsplan gedetailleerde maatregelen die in die richting gaan en de digitale transitie stimuleren, door de connectiviteit te vergroten en de cyberbeveiliging te versterken via verschillende actieplannen zoals het plan voor connectiviteit en digitale infrastructuren voor de samenleving. De groene transitie komt ook aan bod in de nieuwe wet betreffende klimaatverandering en energietransitie en in het nationaal hydrologisch plan 2021-2027. Ook zal er meer overheidssteun zijn voor O&O en kennisoverdracht via acties als het Spaanse onderzoeksagentschap en Red Cervera. Rekening houdend met de sterkte van het herstel wordt Spanje verzocht het gebruik, de doeltreffendheid en de toereikendheid van de steunmaatregelen regelmatig te evalueren en klaar te staan om deze waar nodig aan de veranderende omstandigheden aan te passen.

BIJLAGE II: Methode en aannamen die aan de najaarsprognoses 2021 van de Commissie ten grondslag liggen

In artikel 7, lid 4, van Verordening (EU) nr. 473/2013 is het volgende bepaald: "De methode [...] en aannamen van de meest recente economische prognoses van de diensten van de Commissie voor elke lidstaat, waaronder ook de geraamde effecten van de geaggregeerde budgettaire maatregelen op de economische groei, worden als bijlage bij de algehele evaluatie gevoegd". De aannamen die ten grondslag liggen aan de najaarsprognoses 2021 van de Commissie, die onafhankelijk door de diensten van de Commissie worden opgesteld, worden in het prognosedocument zelf toegelicht[24].

De begrotingsgegevens tot en met 2020 berusten op de gegevens die vóór 1 oktober 2021 door de lidstaten bij de Commissie zijn ingediend en op 21 oktober 2021 door Eurostat zijn gevalideerd. Eurostat heeft geen wijzigingen aangebracht in de gegevens die door de lidstaten in de najaarsexercitie 2021 zijn ingediend. Eurostat heeft zijn eerdere voorbehoud bij de kwaliteit van de door Luxemburg gemelde gegevens voor het jaar 2020 ingetrokken. De Luxemburgse statistische diensten hebben de ontbrekende informatie verstrekt over de belastinginkomsten die in het kader van de COVID-19-pandemie werden uitgesteld.

Voor de prognoses zijn de maatregelen ter ondersteuning van de financiële stabiliteit geregistreerd overeenkomstig het besluit van Eurostat van 15 juli 2009[25]. Tenzij door de betrokken lidstaat anders is gemeld, zijn kapitaalinjecties waarover voldoende bijzonderheden bekend zijn, in de prognoses verwerkt als financiële transacties, d.w.z. die de schuld, maar niet het tekort doen oplopen. Staatsgaranties voor verplichtingen en deposito's van banken worden niet als overheidsuitgaven meegeteld, tenzij bij de afronding van de prognoses vaststaat dat deze garanties zijn uitgewonnen. Leningen die door de overheid of door een in de overheidssector ingedeelde entiteit aan banken zijn verstrekt, worden echter doorgaans bij de overheidsschuld opgeteld.

Voor 2022 worden de begrotingen die zijn vastgesteld of bij nationale parlementen zijn ingediend, en alle maatregelen waarover voldoende bijzonderheden bekend zijn, in aanmerking genomen. In de najaarsprognoses wordt met name rekening gehouden met alle informatie van de uiterlijk medio oktober ingediende ontwerpbegrotingsplannen. Voor 2023 houdt de in de prognoses gehanteerde aanname van "ongewijzigd beleid" in dat de ontvangsten- en uitgaventrends worden geëxtrapoleerd en dat maatregelen waarover voldoende bijzonderheden bekend zijn, in de prognoses worden verwerkt.

De Europese aggregaten voor de overheidsschuld in de prognosejaren 2021-2023 worden op niet-geconsolideerde basis gepubliceerd (d.w.z. niet gecorrigeerd voor intergouvernementele leningen). Omwille van de consistentie in de tijdreeksen worden historische gegevens ook op dezelfde basis gepubliceerd. De prognoses voor de overheidsschuld van de afzonderlijke lidstaten over de periode 2021-2023 omvatten de gevolgen van de garanties aan de Europese Faciliteit voor financiële stabiliteit, van bilaterale leningen aan andere lidstaten en van de

[24] Methodologische aannamen die aan de economische najaarsprognoses 2021 van de Commissie ten grondslag liggen, beschikbaar op: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast_nl

[25] Beschikbaar op: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/2041337/FT-Eurostat-Decision-9-July-20093--final-.pdf

deelname in het kapitaal van het Europees Stabiliteitsmechanisme zoals gepland op de afsluitingsdatum van de prognoses[26].

Volgens de najaarsprognoses 2021 van de Commissie zullen de in de ontwerpbegrotingsplannen voor 2022 gerapporteerde begrotingsmaatregelen op geaggregeerde basis tekortverhogend zijn (effect van ongeveer -0,3 % van het bbp), voornamelijk als gevolg van uitgavenverhogende en inkomstenverlagende maatregelen. Al met al zou het mechanische effect op de bbp-groei op korte termijn positief zijn.

Die raming moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd:

- Doel van Verordening (EU) nr. 473/2013 is een evaluatie van het effect van de maatregelen die in de ontwerpbegrotingsplannen worden genomen. Maatregelen die vóór de ontwerpbegrotingsplannen zijn genomen en in werking zijn getreden, zijn niet in de evaluatie opgenomen, ook al kunnen ze een extra effect hebben op de prognoses van de overheidsfinanciën voor 2022.
- Het effect van gemelde maatregelen wordt afgezet tegen een basisscenario van ongewijzigd beleid. De oriëntatie van het begrotingsbeleid in dat basisscenario is niet noodzakelijk neutraal. Zo kan bijvoorbeeld de trendmatige stijging van bepaalde uitgaven boven of onder de potentiële groei liggen, kunnen eerdere maatregelen een bijkomend effect in het basisscenario hebben of lopen eerder genomen maatregelen misschien af in 2022.

De begrotingsprognoses van sommige lidstaten omvatten maatregelen die naar verwachting zullen worden gefinancierd in het kader van NextGenerationEU/de herstel- en veerkrachtfaciliteit. In de najaarsprognoses 2021 van de Commissie worden deze maatregelen als tekortverhogend aangemerkt, hoewel zij uiteindelijk door de faciliteit voor herstel en veerkracht kunnen worden gefinancierd. Daardoor kunnen de verwachte tekorten van die lidstaten worden overschat.

[26] Conform het besluit van Eurostat van 27 januari 2011 inzake de statistische registratie van operaties van de EFSF, zie: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5034386/2-27012011-AP-EN.PDF

BIJLAGE III: Schuldhoudbaarheidsanalyse en gevoeligheidsanalyse

Deze bijlage bevat een analyse van de gevoeligheid van de ontwikkeling van de overheidsschuld voor mogelijke macro-economische schokken, zoals in artikel 7 van Verordening (EU) nr. 473/2013 is vereist. Stochastische schuldprognoses worden gebruikt om te beoordelen hoe risico's voor de nominale bbp-groei, de ontwikkelingen op de financiële markten en begrotingsschokken die van invloed zijn op de begrotingssituatie van de overheid, van invloed kunnen zijn op de dynamiek van de overheidsschuld ([27]).

De stochastische prognoses verklaren de macro-economische onzekerheid rond twee "centrale" schuldprognosescenario's in 2022-2026: het scenario van de najaarsprognoses 2020 van de Commissie en het scenario van de ontwerpbegrotingsplannen van 2022. In beide gevallen wordt de gebruikelijke aanname van "ongewijzigd begrotingsbeleid" gedaan na de prognosehorizon ([28]).

Schokken worden toegepast op de macro-economische omstandigheden die in het centrale scenario worden aangenomen om de verdeling van mogelijke schuldtrajecten te verkrijgen (de conus in de waaiergrafiek in grafiek III.1). De conus stemt overeen met een brede reeks mogelijke macro-economische omstandigheden, met maximaal 2 000 gesimuleerde schokken in de groei, de rente en het primaire saldo. De omvang en de correlatie van deze schokken berusten op de historische volatiliteit en de verhoudingen tussen deze variabelen ([29]). De waaiergrafieken bieden dus probabilistische informatie over de schulddynamiek van de eurozone, waarbij is uitgegaan van het mogelijke optreden van schokken in de groei en de rente met een omvang en correlatie die overeenkomen met de ontwikkelingen in het verleden.

In elke waaiergrafiek wordt het verwachte schuldpad in het centrale scenario weergegeven als een stippellijn. Het mediaanresultaat van de simulaties wordt weergegeven als een volle zwarte lijn. De conus bestrijkt 80 % van alle mogelijke schuldtrajecten, terwijl de trajecten die zijn afgeleid van de 20 % minst waarschijnlijke schokken niet worden getoond. De verschillende kleurschakeringen binnen de conus vertegenwoordigen verschillende segmenten binnen de totale distributie van de mogelijke schuldtrajecten.

De simulaties wijzen erop dat de schuldquote van de eurozone voor 2022, met een waarschijnlijkheid van 80 %, volgens het scenario van de Commissie tussen 89 % en 107 % van het bbp zal liggen, en bij het scenario van het ontwerpbegrotingsplan tussen 90 % en 108 % van het bbp. Tegen 2026 is er een kans van 50 % dat de schuldquote hoger is dan ongeveer 95 % van het bbp volgens het scenario van de Commissie en dan 99 % van het bbp volgens het scenario van het ontwerpbegrotingsplan.

Aan deze prognoses zijn extra risico's verbonden. Aangezien de omvang en de correlatie van de schokken op het historische gedrag van de variabelen berusten, brengt de methodologie daardoor niet de realtimeonzekerheid in beeld, met name bij de beoordeling van de outputgap.

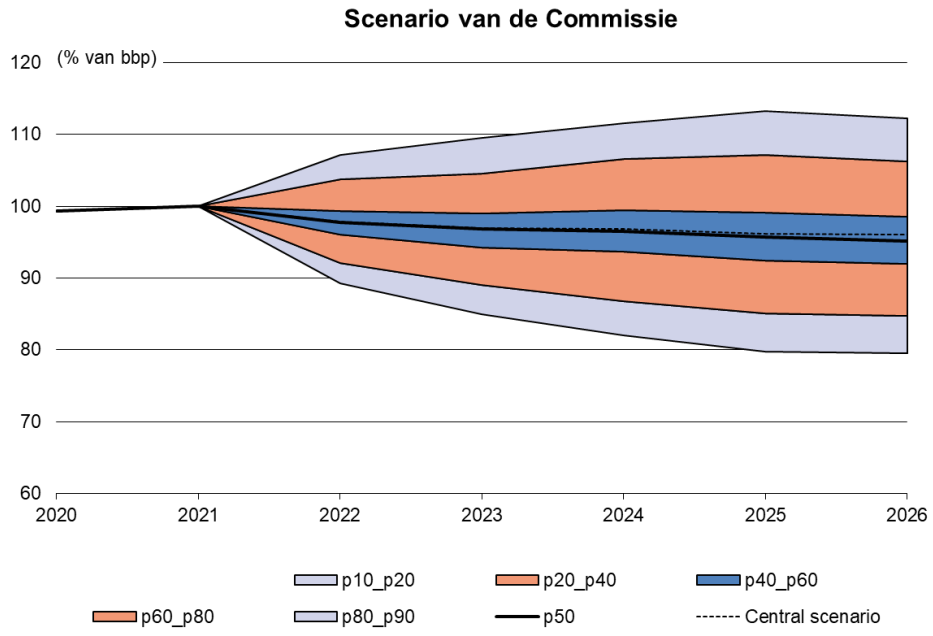
[27] De hier gebruikte methode voor stochastische overheidsschuldprognoses is toegelicht in bijlage A7 bij de "Debt Sustainability Monitor 2019" van de Europese Commissie, en in Berti K. (2013), "Stochastic public debt projections using the historical variance-covariance matrix approach for EU countries", European Economy Economic Paper nr. 480.

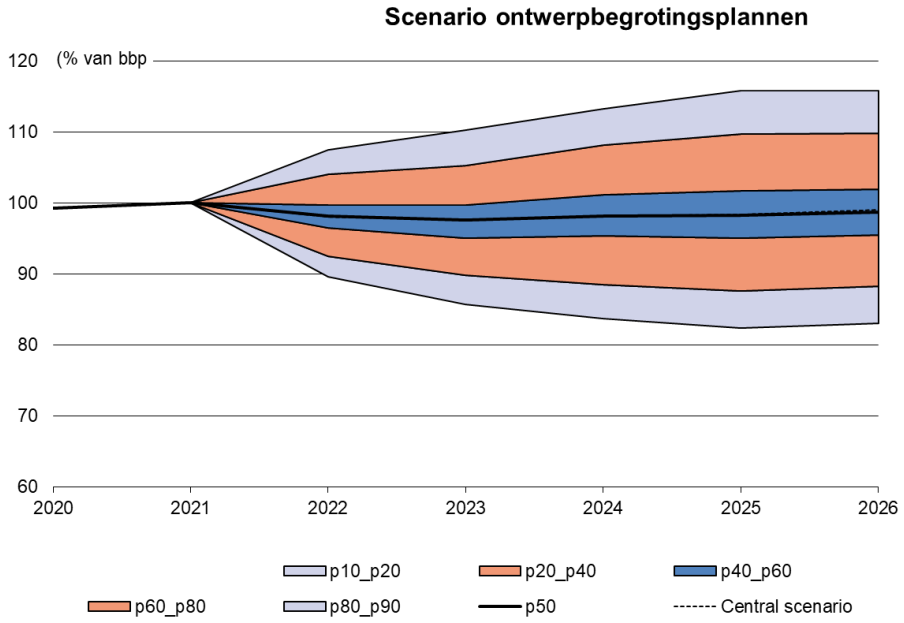
[28] In de najaarsprognoses 2021 van de Commissie is rekening gehouden met budgettaire beleidsmaatregelen die werden vastgesteld of ten minste geloofwaardig aangekondigd en met informatie die beschikbaar was op 25 oktober 2021. Na 2023 (het laatste prognosejaar) wordt het structurele primaire saldo alleen gewijzigd door de verwachte (netto)kosten van de vergrijzing.

[29] Er wordt aangenomen dat de schokken een gezamenlijke normale distributie volgen.

Outputgaps worden doorgaans neerwaarts bijgesteld in de richting van een lagere potentiële output dan in real time wordt aangenomen. Deze onzekerheid wijst op een extra bron van risico's voor toekomstige schuldtrajecten die niet in deze analyse tot uiting komt. Een andere bron van onzekerheid houdt verband met de realisatie van voorwaardelijke verplichtingen, aangezien de waaiergrafieken alleen risico's weergeven die zich in het verleden hebben voorgedaan door een verslechtering van het primaire saldo.

Grafiek III.1 Waaiergrafieken van de stochastische overheidsschuldprognoses rond het prognosescenario van de Commissie en het prognosescenario van ontwerpbegrotingsplannen; eurozone

BIJLAGE IV: Tabellen

Tabel IV.1: Reële bbp-groei (in %) volgens de stabiliteitsprogramma's (SP), de ontwerpbegrotingsplannen (OBP) en de najaarsprognoses 2021 van de Commissie (COM)

	2021			2022		
Land	SP	OBP	COM	SP	OBP	COM
BE	4,1	5,7	6,0	3,5	3,0	2,6
DE	3	3,5	2,7	2,6	3,6	4,6
EE	2,5	9,5	9,0	4,8	4,0	3,7
IE	4,5	15,6	14,6	5,0	5,0	5,1
EL	3,6	6,1	7,1	6,2	4,5	5,2
ES	6,5	6,5	4,6	7,0	7,0	5,5
FR	5,0	6,3	6,5	4,0	4,0	3,8
IT	4,5	6,0	6,2	4,8	4,7	4,3
CY	3,6	5,5	5,4	3,8	4,0	4,2
LV	3,0	3,7	4,7	4,5	5,0	5,0
LT	2,6	4,3	5,0	3,2	4,0	3,6
LU	4,0	6,0	5,8	4,0	3,5	3,7
MT	3,8	4,8	5,0	6,8	6,5	6,2
NL	2,2	3,9	4,0	3,5	3,5	3,3
AT	1,5	4,4	4,4	4,7	4,8	4,9
SI	4,6	0,0	6,4	4,4	4,7	4,2
SK	3,3	3,7	3,8	6,3	4,2	5,3
FI	2,6	3,3	3,4	2,5	2,9	2,8
EZ	4,0	5,4	5,0	4,1	4,3	4,3

Tabel IV.2: Nominaal saldo (% van het bbp) volgens de stabiliteitsprogramma's (SP), de ontwerpbegrotingsplannen (OBP) en de najaarsprognoses 2021 van de Commissie (COM)

	2021			2022		
Land	SP	OBP	COM	SP	OBP	COM
BE	-7,7	-8,1	-7,8	-4,5	-4,9	-5,1
DE	-9	-7 ¼	-6,5	-3	-3 ¼	-2,5
EE	-6,0	-3,3	-3,1	-3,8	-2,2	-2,5
IE	-4,7	-3,1	-3,2	-2,8	-1,8	-1,7
EL	-9,9	-9,9	-9,9	-2,9	-3,7	-3,9
ES	-8,4	-8,4	-8,1	-5,0	-5,0	-5,2
FR	-9,0	-8,1	-8,1	-5,3	-5,0	-5,3
IT	-11,8	-9,4	-9,4	-5,9	-5,6	-5,8
CY	-4,7	-5,0	-4,9	-0,9	-1,1	-1,4
LV	-9,3	-9,3	-9,5	-2,7	-4,8	-4,2
LT	-8,1	-4,4	-4,1	-6,0	-3,1	-3,1
LU	-2,0	-0,6	-0,2	-1,3	-0,2	0,2
MT	-12,0	-11,1	-11,1	-5,6	-5,6	-5,8
NL	-5,9	-6,0	-5,3	-1,7	-2,4	-2,1
AT	-8,4	-6,0	-5,9	-4,3	-2,3	-2,3
SI	-8,6	-7,5	-7,2	-5,7	-5,4	-5,2
SK	-9,9	-7,9	-7,3	-5,1	-4,9	-4,2
FI	-4,7	-3,9	-3,8	-2,9	-2,4	-2,4
EZ	-8,7	-7,4	-7,1	-4,2	-4,0	-3,9

Tabel IV.3: Schuldquote (in % van het bbp) volgens de stabiliteitsprogramma's (SP), de ontwerpbegrotingsplannen (OBP) en de najaarsprognoses 2021 van de Commissie (COM)

	2021			2022		
Land	**SP**	**OBP**	**COM**	**SP**	**OBP**	**COM**
BE	116,3	113,9	112,7	116,0	114,3	113,1
DE	74 1/2	72 ¼	71,4	74	71 ¼	69,2
EE	21,4	17,7	18,4	24,6	19,7	20,4
IE	62,2	55,2	55,6	60,2	51,9	52,3
EL	204,8	197,9	202,9	189,5	190,4	196,9
ES	119,5	119,5	120,6	115,1	115,1	118,2
FR	117,8	115,3	114,6	116,3	113,5	113,7
IT	159,8	153,5	154,4	156,3	149,4	151,4
CY	111,9	107,7	104,1	103,9	100,9	97,6
LV	48,9	48,8	48,2	50,3	51,7	50,7
LT	52,1	46,0	45,3	54,2	45,6	44,1
LU	26,9	25,8	25,9	28,0	26,6	25,6
MT	65,0	61,3	61,4	65,8	61,8	62,4
NL	58,6	57,8	57,5	56,9	57,7	56,8
AT	89,6	82,8	82,9	88,1	79,1	79,4
SI	80,4	78,5	77,7	79,6	77,5	76,4
SK	64,1	61,5	61,8	65,5	61,5	60,0
FI	71,6	71,2	71,2	72,4	71,3	71,2
EZ	103,1	97,8	100,0	102,8	95,9	97,9